

NÁZOR GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
NIILA JÄÄSKINENA
přednesený dne 4. října 2010¹

I — Úvod

1. Žádost rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000², označovaného jako „nařízení Brusel IIa“.

2. Projednávaná žádost byla předložena v řízení zahájeném B. Purrucker v Německu proti G. Vallés Pérezovi ve věci práva péče o jejich děti, dvojčata M. a S. Vallés Purruckerovi, přičemž některé okolnosti tohoto sporu jsou vylíčeny v bodech 41 až 43 rozsudku vydaného dne 15. července 2010 ve věci C-256/09³ (dále jen „rozsudek Purrucker I“).

3. V uvedeném rozsudku Soudní dvůr na základě předběžné otázky položené ze strany Bundesgerichtshof (Německo) rozhodl, že se ustanovení článku 21 a následujících nařízení č. 2201/2003, která se týkají uznávání

rozhodnutí vydaného v jiném členském státě, nepoužijí na vykonatelná předběžná opatření ve věci péče o dítě, na která se vztahuje článek 20 uvedeného nařízení.

4. Projednávaná věc se týká týchž účastníků řízení a práva péče o téže děti, ale Soudní dvůr je v tomto případě Amtsgericht Stuttgart (Německo) vyzván, aby rozhodl o kritériích určení soudu, který zahájil řízení jako první, ve smyslu čl. 19 odst. 2 a 3 nařízení č. 2201/2003. Tato kvalifikace je přitom zásadní, jelikož z ní vyplývá jakási hierarchie mezi potenciálně příslušnými soudy, v jejímž rámci se přiznává přednost soudu, který zahájil řízení jako první, před soudem, který zahájil řízení později.

5. Ve své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce předkládající soud vysvětluje, že se účastníci původního řízení neshodnou v otázce, zda německý soud, u něhož bylo řízení zahájeno ze strany B. Purrucker dne 21. září 2007 za účelem vydání opatření ve věci samé týkajících se práva péče o jejího syna M., je „soudem, který zahájil řízení později,“ ve smyslu článku 19 nařízení č. 2201/2003, jelikož

1 — Původní jazyk: francouzština.

2 — Úř. věst. L338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243; oprava v Úř. věst. L 233, 26.8.2006, s. 36.

3 — Rozsudek ze dne 15. července 2010, Purrucker (C-256/09, Sb. rozh. s. I-7353).

G. Vallés Pérez dne 28. června 2007 předložil v samostatném řízení návrh na vydání předběžných opatření ve věci práva péče o dítě španělskému soudu, u něhož bylo poté v lednu roku 2008 na návrh G. Vallés Péreze zahájeno řízení ve věci samé.

II — Právní rámec

6. Tato věc ukazuje, že i když je právní režim uplatnění překážky věci zahájené mezi soudy různých členských států vymezen článkem 19 nařízení č. 2201/2003, neuvádí zmíněný text, na které druhy střetů mezi řízeními se tato ustanovení vztahují. Soudní dvůr je, pokud vím, poprvé vyzván k tomu, aby se vyjádřil k pojmu „překážka věci zahájené“ („litispence“) ve smyslu čl. 19 odst. 2 uvedeného nařízení v případě souběžného zahájení řízení ve věcech rodičovské zodpovědnosti jednak za účelem vydání předběžných opatření a jednak ve věci samé. Pochybnost vyvstává zejména v otázce, jak skloubit autonomní pojmy obsažené v uvedeném nařízení s vnitrostátními procesními předpisy, které rozlišují mezi jednotlivými druhy návrhů, které směřují buď k vydání opatření majících předběžnou povahu, nebo k vydání rozhodnutí ve věci samé. Mimoto klade předkládající soud Soudnímu dvoru otázku ohledně vzájemného vztahu mezi ustanoveními článku 19 nařízení č. 2201/2003 a ustanoveními článků 20 a 21 téhož nařízení.

7. Před vstupem nařízení č. 2201/2003⁴ v platnost přijala Rada Evropské unie aktem ze dne 28. května 1998 na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii Úmluvu o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských⁵ (dále jen „Bruselská úmluva II“). Tato úmluva nevstoupila v platnost. V rozsahu, v němž byl její text výchozí pro text nařízení č. 2201/2003, byl za účelem vyjasnění výkladu tohoto nařízení učiněn odkaz na vysvětlující zprávu k uvedené úmluvě⁶ vypracovanou A. Borrás (dále jen „zpráva A. Borrás“).

8. Nařízení č. 2201/2003 předcházelo nařízením Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem⁷. Nařízení č. 1347/2000 bylo zrušeno nařízením č. 2201/2003, jehož oblast působnosti je širší.

4 — Připomínám, že podrobný popis právních nástrojů, které přecházely nařízením č. 2201/2003, je uveden v bodech 30 až 48 stanoviska generální advokátky Sharpston předneseného ve výše uvedené věci C-256/09 označované jako „Purrucker I“.

5 — Úř. věst. C221, s. 1.

6 — Úř. věst. 1998, C 221, s. 27.

7 — Úř. věst. L 160, s. 19; Zvl. vyd. 19/01, s. 209.

9. Dvanáctý a šestnáctý bod odůvodnění nařízení č. 2201/2003 stanoví:

upřesňuje, že uvedené věci „se mohou zejména týkat

„(12) Pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.

- a) práva péče o dítě a práva na styk s dítětem;
- b) poručnictví, opatrovnictví a podobných institutů;
- c) určení osoby, orgánu nebo jiného subjektu odpovědných za dítě či jeho jmění nebo pověřených zastupováním dítěte či napomáháním dítěti a stanovení jejich úkolů;

[...]

- d) umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo ústavní péče;

(16) Toto nařízení nebrání soudům členských států učinit v naléhavých případech předběžná opatření, včetně ochranných [zajišťovacích], s ohledem na osoby nebo majetek vyskytující se v uvedeném státě.“

- e) opatření k ochraně dítěte spojených se správou, zachováním a nakládáním se jměním dítěte.“

11. Podle článku 2 nařízení č. 2201/2003, nadepsaného „Definice“:

10. Článek 1 odst. 1 písm. b) nařízení č. 2201/2003 upravuje oblast působnosti tohoto nařízení ve věcech rodičovské zodpovědnosti, když stanoví, že „se bez ohledu na druh soudu vztahuje na občanskoprávní věci týkající se [...] priznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti“. Odstavec 2 tohoto článku

„Pro účely tohoto nařízení:

- 1) ‚soud‘ zahrnuje všechny orgány členských států příslušné k rozhodování ve věcech spadajících do oblasti působnosti tohoto nařízení podle článku 1;

[...]

12. Článek 8 odst. 1 tohoto nařízení, který upravuje „Obecnou příslušnost“ ve věcech rodičovské zodpovědnosti, stanoví:

- 4) ‚rozhodnutím‘ se rozumí [...] rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti, vydané soudem členského státu, bez ohledu na to, jak je označeno, včetně výrazů ‚rozhodnutí‘, ‚rozsudek‘, ‚usnesení‘ nebo ‚nařízení‘;

„Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.“

[...]

13. Článek 9 odst. 1 uvedeného nařízení stanoví „Zachování příslušnosti podle předchozího obvyklého bydliště dítěte“ za následujících podmínek:

- 7) ‚rodičovskou zodpovědností‘ se rozumějí veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena rozhodnutím [soudu], právními předpisy nebo právně závaznou dohodou. Tento pojem zahrnuje především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem;

„V případě, že se dítě zákonným způsobem přestěhuje z jednoho členského státu do jiného a získá zde nové obvyklé bydliště, ponechají si soudy členského státu předchozího obvyklého bydliště dítěte odchylně od článku 8 příslušnost po dobu tří měsíců po přestěhování pro účely úpravy rozhodnutí o právu na styk s dítětem vydaného v tomto členském státě před přestěhováním dítěte v případě, že nositel práva na styk s dítětem podle rozhodnutí o právu na styk má nadále obvyklé bydliště v členském státě předchozího obvyklého bydliště dítěte.“

[...]

- 9) ‚právem péče o dítě‘ se rozumějí práva a povinnosti týkající se péče osoby o dítě, a zejména právo určit místo bydliště dítěte;

14. Článek 10 téhož nařízení, který se týká „Příslušnosti v případech únosu dítěte“, stanoví, že „[v] případech neoprávněného odebrání [protiprávního přemístění] nebo zadržení dítěte jsou soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně

[...]“

před svým neoprávněným odebráním [protiprávním přemístěním] nebo zadržením, příslušné do doby, kdy dítě získá obvyklé bydliště v jiném členském státě [...].“

15. Článek 12 nařízení č. 2201/2003 stanoví důvody pro pokračování příslušnosti a nabízí pod podmínkou souhlasu účastníků řízení možnost zahájit řízení u soudu členského státu, v němž dítě nemá obvyklé bydliště, buď proto, že věc souvisí s probíhajícím řízením směřujícím k rozvázání manželského svazku, nebo proto, že má dítě silný vztah k tomuto členskému státu.

16. Článek 13 uvedeného nařízení, který upravuje „Příslušnost založenou na přítomnosti dítěte“, stanoví:

„1. V případě, že nelze zjistit obvyklé bydliště dítěte a nelze určit soudní příslušnost podle článku 12, jsou příslušné soudy členského státu, ve kterém se dítě nachází.

2. Odstavec 1 se použije i na děti, které jsou uprchlíky, nebo děti mezinárodně přemístěné z důvodu nepokojů v jejich zemi.“

17. Článek 14 nařízení č. 2201/2003 nadepsaný „Zbytková soudní příslušnost“ stanoví, že „[n]ení-li žádný soud některého členského státu příslušný na základě článků 8 až 13, určí se příslušnost v každém členském státě v souladu s právem tohoto státu“.

18. Článek 15 uvedeného nařízení stanoví, že za určitých okolností lze učinit výjimku z pravidel určení příslušnosti stanovených tímto nařízením, pokud má soud členského státu, s nímž má dítě zvláštní vztah, lepší předpoklady k pojednání věci.

19. Článek 16 nařízení č. 2201/2003, nadepsaný „Zahájení řízení u soudu“, stanoví:

„1. Za zahájení řízení u soudu se považuje okamžik, kdy:

a) návrh na zahájení řízení nebo jiná obdobná písemnost byl podán k soudu za předpokladu, že navrhovatel následně neopomněl přijmout opatření požadovaná pro doručení odpůrci,

nebo

b) písemnost byla převzata orgánem odpovědným za její doručení v případě, že musí být doručena před podáním

k soudu, za předpokladu, že navrhovatel následně neopomněl přijmout opatření požadovaná pro podání písemnosti k soudu.“

20. Článek 19 odst. 2 a 3 nařízení č. 2201/2003, který je nadepsán „Překážka litispence a závislé žaloby“, stanoví:

„2. Pokud je řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti ke stejnému dítěti [k dítěti s tímž předmětem a] v téže věci zahájeno u soudů různých členských států, přeruší soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, bez návrhu řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první.

3. Pokud je určena příslušnost soudu, který zahájil řízení jako první, prohlásí se soud, který řízení zahájil později, za nepřislušný ve prospěch tohoto soudu.

V tom případě může strana, která podala návrh u soudu, který zahájil řízení později, podat tento návrh u soudu, který zahájil řízení jako první.“

21. Článek 20 téhož nařízení, který se týká „Předběžných a zajišťovacích opatření“, stanoví:

„1. V naléhavých případech nebrání toto nařízení soudům členského státu, pokud jde o osoby a majetek v tomto státě, přijmou[t] předběžná a zajišťovací opatření přípustná podle práva tohoto členského státu, a to i když je podle tohoto nařízení k rozhodování ve věci samé příslušný soud jiného členského státu.

2. Opatření přijatá podle odstavce 1 pozbývají účinnosti v případě, že soud členského státu příslušný [k rozhodnutí] ve věci [samé] podle tohoto nařízení přijal opatření, která považuje za vhodná.“

22. Podle čl. 21 odst. 1 nařízení č. 2201/2003:

„Rozhodnutí vydaná v některém členském státě jsou v jiných členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení.“

23. Článek 24 téhož nařízení stanoví:

„Příslušnost soudu členského státu původu nesmí být přezkoumávána. Hledisko veřejného pořádku uvedené v čl. 22 písm. a) a čl. 23 písm. a) nelze uplatnit v případě pravidel pro určení příslušnosti stanovených v člancích 3 až 14.“

25. Vztahy mezi B. Purruker a G. Vallés Pérezem se zhoršily. Bianca Purruker si přála se vrátit se svými dětmi do Německa, přestože s tím G. Vallés Pérez nejprve nesouhlasil. Dne 30. ledna 2007 uzavřeli účastníci řízení dohodu před španělským notářem, která měla být schválena soudem, aby byla vykonatelná, podle níž se B. Purruker měla s dětmi přestěhovat do Německa⁸.

26. Z důvodu zdravotních obtíží nemohla být dcera S. propuštěna z nemocnice v den určený k odjezdu. Bianca Purruker tedy dne 2. února 2007 odcestovala do Německa se svým synem M.

III — Spor v původním řízení

27. Mezi účastníky původního řízení probíhají tři řízení:

A – Skutkové okolnosti

24. Z předkládacího rozhodnutí, ze skutkových okolností vylíčených ve výše uvedeném rozsudku Purruker I a ze soudního spisu předaného Soudnímu dvoru předkládajícím soudem vyplývá, že B. Purruker, německá státní příslušnice, se v polovině roku 2005 přestěhovala do Španělska s G. Vallés Pérezem, španělským státním příslušníkem narozeným v Německu. Z jejich vztahu se dne 31. května 2006 předčasně narodila dvojčata M., chlapec, a S., dívka. Guillermo Vallés Pérez učinil prohlášení o otcovství k dětem. Vzhledem k tomu, že rodiče žili spolu, mají podle španělského práva právo společné péče. Děti mají německou i španělskou státní příslušnost.

- první řízení ve Španělsku zahájené G. Vallés Pérezem, jehož předmětem je nařízení předběžných opatření. Jeví se, že za určitých podmínek by toto řízení mohlo být považováno za řízení ve věci samé, jehož předmětem je přiznání práva péče o děti M. a S.;
- druhé řízení v Německu zahájené G. Vallés Pérezem, jehož předmětem je prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí Juzgado de Primera Instancia n° 4 de San

⁸ — Viz ustanovení 2 a 3 této dohody citovaná v bodě 28 výše uvedeného rozsudku Purruker I.

Lorenzo de El Escorial (Španělsko) (dále jen „Juzgado de Primera Instancia“), kterým byla nařízena předběžná opatření; jedná se o řízení, v souvislosti s nímž byl vydán výše uvedený rozsudek Purrucker I, a

29. V rozhodnutí ze dne 8. listopadu 2007 měl Juzgado de Primera Instancia za to, že je příslušný⁹, a přijal naléhavá a předběžná opatření¹⁰, včetně opatření ve věci práva péče o děti. Uvedené rozhodnutí bylo předmětem opravného rozhodnutí ze dne 28. listopadu 2007, přičemž byl změněn bod 1 výroku v tom smyslu, že otci nadále přiznává „právo péče“, a nikoliv „právo společné péče“.

- třetí řízení v Německu zahájené B. Purrucker, jehož předmětem je přiznání práva péče o tytéž děti; jedná se o řízení, v jehož rámci byla předložena projednávaná žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

B – Tři probíhající řízení

1. Řízení zahájené ve Španělsku G. Vallés Pérezem za účelem nařízení předběžných opatření týkajících se péče o dítě (a případně za účelem rozhodnutí ve věci samé)

28. Guillermo Vallés Pérez zahájil v červnu roku 2007 řízení před Juzgado de Primera Instancia za účelem nařízení předběžných opatření, a zejména přiznání práva péče o děti M. a S.

30. Usnesením ze dne 28. října 2008 zaujal Juzgado de Primera Instancia stanovisko k otázce „soudu, který zahájil řízení jako první“, ve smyslu čl. 19 odst. 3 nařízení č. 2201/2003. Podotkl, že již vyřešil otázku své příslušnosti v rozhodnutí ze dne 8. listopadu 2007, a připomněl jednotlivé skutkové okolnosti rozhodné z hlediska hraničního určovatele uvedené v tomto rozhodnutí. Uvedl, že dne 28. června 2007 vyhověl návrhu na nařízení předběžných opatření týkajících se péče o děti M. a S. Vzhledem k tomu, že německému soudu byla věc předložena matkou až v září roku 2007, považoval se Juzgado de Primera Instancia za „soud, který zahájil řízení jako první“, ve smyslu čl. 19 odst. 2 a 3 nařízení č. 2201/2003 a prohlásil se za příslušný k projednání věci v souladu s čl. 16 odst. 1 uvedeného nařízení.

⁹ – Viz část odůvodnění tohoto rozhodnutí citovanou v bodě 36 výše uvedeného rozsudku Purrucker I.

¹⁰ – Viz úryvky z tohoto rozhodnutí citované v bodě 37 výše uvedeného rozsudku Purrucker I.

31. Rozhodnutím ze dne 21. ledna 2010 potvrdil Audiencia Provincial de Madrid, sección 24a (Španělsko), k němuž B. Purruker podala opravný prostředek, usnesení ze dne 28. října 2008. Soud rozhodující o opravném prostředku měl za to, že podle článku 16 nařízení č. 2201/2003 je prvním návrhem návrh na předběžná opatření podaný v souladu se španělským právem k Juzgado de Primera Instancia, který předcházel návrhu podanému německému soudu. Naproti tomu má Audiencia Provincial de Madrid za to, že článek 20 nařízení č. 2201/2003, jehož se dovolává navrhovatelka, i kdyby byl v projednávané věci použitelný, nestanoví žádnou normu týkající se určení příslušnosti a týká se pouze přijetí zajišťovacích opatření v naléhavém případě, zatímco příslušnost, která je předmětem projednávané věci, se určí v souladu s pravidly stanovenými v článku 19 tohoto nařízení.

2. Řízení zahájené v Německu G. Vallés Pérezem za účelem prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí ze dne 8. listopadu 2007 vydaného španělským soudem

32. Jedná se o řízení, v souvislosti s nímž byl vydán výše uvedený rozsudek Purruker I. Guillermo Vallés Pérez nejprve mimo jiné požadoval vydání svého syna M. a pouze preventivně podal návrh na prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí Juzgado de Primera Instancia vydaného dne 8. listopadu 2007. Později se přednostně domáhal prohlášení

vykonatelnosti tohoto rozhodnutí. V důsledku toho Amtsgericht Stuttgart rozhodnutím ze dne 4. července 2008 a Oberlandesgericht Stuttgart (Německo) rozhodnutím o opravném prostředku ze dne 22. září 2008 opatřily rozhodnutí španělského soudu doložkou vykonatelnosti.

33. V reakci na kasační opravný prostředek podaný B. Purruker položil Bundesgerichtshof Soudnímu dvoru předběžnou otázku. Ve výše uvedeném rozsudku Purruker I Soudní dvůr odpověděl, že ustanovení článku 21 a následujících nařízení č. 2201/2003, která se týkají uznávání rozhodnutí vydaných v jiném členském státě, se nepoužijí na předběžná opatření ve věci práva péče o dítě, na která se vztahuje článek 20 uvedeného nařízení.

3. Řízení zahájené v Německu ze strany B. Purruker za účelem přiznání práva péče o dítě

34. Dne 21. září 2007, tedy před vydáním výše uvedeného rozhodnutí Juzgado de Primera Instancia, se B. Purruker žalobou ve věci samé podanou k Amtsgericht Albstadt (prvoinstančnímu soudu v Albstadt,

Německo) domáhala, aby jí bylo přiznáno výlučné právo péče o děti M. a S. Tato žaloba byla žalovanému v původním řízení oznámena až dne 22. února 2008 doporučeným dopisem s doručenkou. Žalovaný však již byl s touto žalobou dříve obeznámen, stejně jako španělský soud.

35. Zejména z rozhodnutí Amtsgericht Albstadt ze dne 25. září 2007 a 9. ledna 2008 vyplývá, že podle tohoto soudu neměla žaloba B. Purrucker žádné vyhlídky na úspěch. Vzhledem k tomu, že rodiče nebyli oddáni a že se jevílo, že neexistovalo prohlášení o právu společné péče – akt ve formě notářského zápisu ze dne 30. ledna 2007 bez uznání jeho platnosti soudem nelze za takové prohlášení považovat – měla totiž B. Purrucker výlučné právo péče o děti, takže rozhodnutí o přiznání práva péče nebylo nezbytné. Amtsgericht Albstadt krom toho učinil zmínku o řízení probíhající v Španělsku.

36. Rozhodnutím o části návrhu ze dne 19. března 2008 Amtsgericht Albstadt mimo jiné žalobu v rozsahu, v němž se týkala dcery S., odmítl pro nepříslušnost. Toto rozhodnutí bylo potvrzeno Oberlandesgericht Stuttgart dne 5. května 2008.

37. Jiným rozhodnutím ze dne 19. března 2008 přerušil Amtsgericht Albstadt řízení ve věci práva péče o dítě podle článku 16 Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, která byla podepsána dne 25. října 1980 v rámci Haagské konference mezinárodního práva soukromého (dále jen „Haagská úmluva z roku 1980“)¹¹. V tomto řízení se opět pokračovalo dne 28. května 2008 na návrh B. Purrucker, neboť G. Vallés Pérez do tohoto dne nepředložil žádost o navrácení na základě Haagské úmluvy z roku 1980. Žádný návrh nebyl podán ani později.

38. Z důvodu návrhu směřujícího k výkonu rozhodnutí ze dne 8. listopadu 2007 podaného G. Vallés Pérezem bylo řízení ve věci práva péče předáno Familiengericht (soudu ve věcech rodinného práva) při Amtsgericht Stuttgart v souladu s § 13 zákona o výkonu a provádění některých právních nástrojů v oblasti mezinárodního rodinného práva (Gesetz zur Aus- und Durchführung bestimmter Rechtsinstrumente auf dem Gebiet des internationalen Familienrechts).

39. Dne 16. července 2008 předložila B. Purrucker na základě článku 20 nařízení č. 2201/2003 Amtsgericht Stuttgart návrh směřující k nařízení předběžného opatření,

¹¹ — Všechny členské státy Evropské unie jsou smluvními státy uvedené Úmluvy, která vstoupila v platnost dne 1. prosince 1983.

kterým by jí byl její syn M. svěřen do výlučné péče, nebo podpůrně, kterým by jí bylo přiznáno výlučné právo určit bydliště tohoto dítěte.

40. Ze soudního spisu předaného Soudnímu dvoru předkládajícím soudem vyplývá, že německý soud bezúspěšně vyvinul značné úsilí při pokusu se spojit se svým španělským protějškem, který již v této věci přijal předběžná opatření, aby se dozvěděl, zda ve Španělsku probíhá řízení ve věci samé.

41. Dne 28. října 2008 přijal Amtsgericht Stuttgart rozhodnutí, v němž vysvětlil kroky podniknuté u španělského styčného soudce a poukázal na absenci odpovědi ze strany Juzgado de Primera Instancia. Účastníky řízení požádal, aby mu poskytli a doložili zaprvé datum návrhu na předběžná opatření podaného otcem ve Španělsku, zadruhé oznámení rozhodnutí španělského soudu ze dne 8. listopadu 2007, jakož i zatřetí podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé otcem ve Španělsku a den oznámení tohoto návrhu matce.

42. Rovněž dne 28. října 2008 přijal Juzgado de Primera Instancia rozhodnutí, jehož obsah je vyličen v bodě 30 tohoto názoru.

43. Amtsgericht Stuttgart poté, co vyzval účastníky řízení, aby opětovně zaujali stanovisko, přijal dne 8. prosince 2008 rozhodnutí. V něm zmiňuje usnesení Juzgado de Primera Instancia ze dne 28. října 2008 i opravný prostředek, který bude proti němu podán ze strany B. Purruker. Domníval se, že nemůže sám rozhodnout o otázce „soudu, který zahájil řízení jako první“, jelikož by to bylo na újmu právní jistotě vzhledem k tomu, že by dva soudy různých členských států mohly přijmout protichůdná rozhodnutí. Tato otázka by podle něj měla být vyřešena soudem, který se jako první prohlásil za příslušný. V důsledku toho Amtsgericht Stuttgart přerušil řízení v souladu s čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 až do doby, než bude s rozhodnutím Juzgado de Primera Instancia spojena překážka věci pravomocně rozhodnuté.

44. Bianca Purruker podala proti rozhodnutí Amtsgericht Stuttgart opravný prostředek. Dne 14. května 2009 rozhodl Oberlandesgericht Stuttgart o jeho zrušení a vrátil věc Amtsgericht Stuttgart k novému rozhodnutí. Oberlandesgericht Stuttgart měl za to, že soud je povinen sám přezkoumat svoji příslušnost a že článek 19 nařízení č. 2201/2003 nesevěřuje žádnému ze soudů, před nimiž probíhá řízení, výlučnou příslušnost určit, který soud zahájil řízení jako první. Oberlandesgericht Stuttgart uvedl, že návrh ve věci práva péče o dítě, který G. Vallés Pérez podal ve Španělsku v červnu roku 2007, spadá do rámce řízení směřujícího k nařízení předběžných opatření, zatímco žaloba týkající se

práva péče o dítě, kterou B. Purrucker podala v Německu dne 20. září 2007, je žalobou ve věci samé. Předmětem takové žaloby a řízení směřujícího k nařízení předběžných opatření jsou rozdílné spory nebo rozdílné návrhy. Případně je třeba připustit existenci pozitivního kompetenčního sporu mezi dvěma soudy.

IV — Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

47. Rozhodnutím ze dne 31. května 2010 došlým dne 16. června 2010¹² Amtsgericht Stuttgart rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

45. Usnesením ze dne 8. června 2009 Amtsgericht Stuttgart opětovně požádal účastníky řízení, aby mu oznámili, v jaké fázi se nachází řízení zahájené ve Španělsku, a vyzval je, aby zaujali stanovisko k možnosti položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku podle článku 104b jednacího řádu Soudního dvora týkající se určení soudu, který řízení zahájil jako první.

„1) Je ustanovení čl. 19 odst. 2 nařízení [č. 2201/2003] použitelné v případě, že je na návrh jednoho z účastníků řízení za účelem rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti nejprve zahájeno řízení u soudu jednoho členského státu pouze za účelem vydání předběžného opatření a na návrh dalšího účastníka řízení se stejným předmětem je později zahájeno řízení u soudu jiného členského státu za účelem rozhodnutí ve věci samé?

46. Dne 21. ledna 2010 rozhodl Audiencia Provincial de Madrid o opravném prostředku podaném B. Purrucker rozsudkem, o němž se hovoří v bodě 31 tohoto názoru. Toto rozhodnutí bylo oznámeno Amtsgericht Stuttgart dopisem německého advokáta G. Vallés Péreze.

2) Je nutné dané ustanovení použít také v případě, že rozhodnutí vydané v samostatném řízení o předběžných opatřeních v jednom členském státě nelze uznat v jiném členském státě ve smyslu článku 21 nařízení č. 2201/2003?

12 — Tedy dne, který předchází dni vyhlášení rozsudku vydaného ve výše uvedené věci Purrucker I, ale následuje po dni přednesení stanoviska generální advokátky Sharpston v uvedené věci dne 20. května 2010.

3) Je třeba zahájení řízení u soudu členského státu za účelem vydání samostatného předběžného opatření klást na roveň zahájení řízení ve věci samé ve smyslu čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003, jestliže podle vnitrostátního procesního práva tohoto státu musí být následně za účelem vyloučení obtíží procesní povahy v určité době u tohoto soudu podán návrh na zahájení řízení ve věci samé?“

48. Na podporu své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce předkládající soud uvádí, že podle něj neexistuje žádná důvodná pochybnost o tom, že syn účastníků řízení M. měl ke dni 21. září 2007, tedy k okamžiku podání návrhu B. Purruker na jeho svěření do její péče, své obvyklé bydliště v Německu.

49. Podle tohoto soudu nebyl Juzgado de Primera Instancia na základě článku 10 nařízení č. 2201/2003 nepřetržitě příslušný až do 21. září 2007 z důvodu, že členové rodiny měli dříve své společné obvyklé bydliště ve Španělsku, neboť není ani pravděpodobné, ani není prokázáno, že by přemístění syna účastníků řízení navrhovatelkou ze Španělska do Německa bylo protiprávní.

50. Amtsgericht Stuttgart připomíná, že podle článku 16 nařízení č. 2201/2003 se za zahájení řízení u soudu považuje okamžik, kdy

byl návrh na zahájení řízení podán k soudu, za předpokladu, že navrhovatel následně neopomněl přijmout opatření požadovaná pro doručení odpůrci.

51. Amtsgericht Stuttgart uvádí, že žaloba ze dne 20. září 2007 byla podána dne 21. září 2007, ale byla žalovanému oznámena až dne 22. února 2008 z důvodů, za něž není odpovědná B. Purruker, ale které souvisejí s tím, že byla v řízení o právní pomoci zpochybněna mezinárodní příslušnost soudu k přijetí opatření ve věcech práva péče o dceru účastníků řízení, S., žijící ve Španělsku.

52. Amtsgericht Stuttgart uvádí, že čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 stanoví, že soud členského státu, jemuž byla jako prvním předložena žaloba ve věci rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti, je příslušný přednostně před soudem, jemuž byla později předložena žaloba s tímž předmětem v téže věci. Domnívá se, že předmět sporu, který vedl k zahájení řízení o předběžných opatřeních u španělského soudu v červnu roku 2007, je totožný s předmětem sporu, který vedl k zahájení řízení ve věci samé u německého soudu v září roku 2007. Předmětem obou řízení je totiž návrh směřující k nařízení soudních opatření ve věci rodičovské zodpovědnosti k těmž společnému dítěti. Účastníci obou řízení jsou totožní a každý z nich

v obou případech navrhuje, aby mu byla přiznána výlučná péče.

nařízení č. 2201/2003 nikoliv až od ledna roku 2008, ale již ode dne 28. června 2007.

53. Předkládající soud uvádí, že otázka, které řízení bylo zahájeno jako první, se posuzuje podle článku 16 nařízení č. 2201/2003. Podotýká však, že jelikož znění tohoto ustanovení nerozlišuje mezi řízením ve věci samé a řízením o předběžných opatřeních, jehož cílem je nařízení předběžných opatření, ponechává tento stav prostor pro různé právní názory na oblast působnosti čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003.

56. Naproti tomu podle významné části německé nauky a podle usnesení Oberlandesgericht Stuttgart ze dne 14. května 2009 se čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 netýká vztahu mezi řízením ve věci samé a řízením o předběžných opatřeních, jelikož tato řízení mají rozdílný předmět, přestože rozhodnutí, kterým se přiznává právo péče o dítě, zakládá totožné účinky bez ohledu na to, zda je vydáno v řízení o předběžných opatřeních, nebo ve věci samé. Tato úvaha je mimo jiné rovněž odůvodněna skutečností, že článek 21 a následující nařízení č. 2201/2003 se nepoužijí na předběžná opatření ve smyslu článku 20 uvedeného nařízení.

54. Z právního názoru přijatého Juzgado de Primera Instancia a Audiencia Provincial de Madrid vyplývá, že řízení před španělským soudem se považuje za zahájené ve smyslu článku 16 a čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 podáním návrhu na předběžná opatření. Řízení o předběžných opatřeních ve spojení s řízením ve věci samé zahájeným následně představuje procesní celek. Usnesení o předběžných opatřeních není *ipso jure* nadále platné, není-li do 30 dnů od oznámení tohoto usnesení podána žaloba ve věci samé.

57. Amtsgericht Stuttgart dodává, že z rozhodnutí Audiencia Provincial de Madrid, s nímž je ode dne 21. ledna 2010 spojená překážka věci pravomocně rozhodnuté a které potvrzuje mezinárodní příslušnost Juzgado de Primera Instancia, jakož i skutečnost, že tento soud představuje soud, který zahájil řízení jako první, nelze vyvozovat zjištění ve smyslu čl. 19 odst. 3 nařízení č. 2201/2003, že „je určena příslušnost soudu, který zahájil řízení jako první“. Toto rozhodnutí není pro německý soud závazné, jelikož nařízení č. 2201/2003 závazný účinek tohoto druhu nestanoví. V opačném případě by byla podporována „konkurence“ mezi soudy ohledně přednostní příslušnosti a její výsledek by závisel na nahodilostech a zvláštěnostech vnitrostátního procesního práva. Dané rozhodnutí nelze ani uznat ve smyslu článku 21 nařízení

55. Podle této teorie probíhá řízení ve věci práva péče o syna účastníků řízení, M., u španělského soudu ve smyslu čl. 19 odst. 2

č. 2201/2003, jelikož představuje nikoli rozhodnutí ve věci samé týkající se rodičovské zodpovědnosti, ale pouze rozhodnutí týkající se procesní otázky.

o rozhodnutí o předběžné otázce projednána ve zrychleném řízení podle článku 104b jednacího řádu. Dopisem ze dne 1. července 2010 Amtsgericht Stuttgart svou žádost dále vysvětlil, když uvedl, že se tato žádost týká nikoli použití zmíněného článku 104b, ale článku 104a jednacího řádu.

58. Podle předkládajícího soudu se zákaz provádění přezkumu příslušnosti soudu členského státu původu v souladu s článkem 24 nařízení č. 2201/2003 uplatní pouze tehdy, pokud bylo vydáno rozhodnutí ve věci samé. Tato zásada vychází ze skutečnosti, že se toto ustanovení nachází v oddílu 1 kapitoly III nařízení č. 2201/2003 o uznávání rozhodnutí. Španělský soud přitom dosud rozhodnutí ve věci samé nevydal.

61. Usnesením ze dne 15. července 2010 předseda Soudního dvora žádosti o zrychlené řízení vyhověl.

59. Mimoto se případné uznání předběžného opatření vydaného Juzgado de Primera Instancia dne 8. listopadu 2007 ve věci práva péče o dítě podle článku 21 nařízení č. 2201/2003 zkrátka nemůže vztahovat na pozdější rozhodnutí ve věci samé.

62. V rámci projednávané věci B. Purruker, německá, česká, španělská a francouzská vláda, jakož i Evropská komise přednesly jak ústní vyjádření, tak předložily písemná vyjádření. Vláda Spojeného království pouze předložila písemné vyjádření.

V — Řízení před Soudním dvorem

60. V předkládacím rozhodnutí požádal Amtsgericht Stuttgart, aby byla žádost

63. Ve výchozím případě popsaném předkládacím soudem, totiž v případě, že dojde k souběhu prvního návrhu směřujícího k vydání předběžných opatření s druhým návrhem ve věci samé týkajícím se téhož dítěte, se zúčastnění vcelku shodují v názoru, že předběžná opatření požadovaná podle článku 20 nařízení č. 2201/2003 nemohou založit překážku věci zahájené stanovenou v článku 19 nařízení č. 2201/2003.

64. Pokud jde o opatření přijatá příslušným soudem mimo oblast působnosti uvedeného článku 20, stojí proti sobě podle mého názoru dvě skupiny tvrzení. Na straně jedné návrhová výtka v původním řízení, Spolková republika Německo, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku, jakož i Komise zastávají názor, že překážka věci zahájené nemůže být v zamýšleném případě založena, jelikož návrh na předběžná opatření nemá stejný cíl jako návrh na vydání rozhodnutí ve věci samé, i když oba mohou mít z materiálního hlediska totožný předmět, jako například svěření dítěte do péče. Na straně druhé se Česká republika, Španělské království a Francouzská republika domnívají, že nařízení č. 2201/2003 nerozlišuje v závislosti na procesní povaze návrhu, a že v důsledku toho může řízení za účelem vydání předběžných opatření stejně tak zakládat překážku věci zahájené jako řízení ve věci samé.

VI — Analýza

A – Úvodní poznámky

1. K vazbám mezi překážkou věci pravomocně rozhodnuté a překážkou věci zahájené

65. Nejprve je podle mého názoru třeba vyjasnit vztahy existující mezi některými

z klíčových aspektů, které jsou relevantní za účelem zodpovězení předběžných otázek Soudním dvorem.

66. Hlavním cílem ustanovení týkajících se překážky věci zahájené je zabránit tomu, aby byla soudy různých členských států vydávána protikladná, nebo dokonce ve svých účincích neslučitelná¹³ rozhodnutí¹⁴. Z toho vyplývají úzké vazby mezi instituty překážky věci zahájené a překážky věci pravomocně rozhodnuté (nebo *res judicata*)¹⁵.

67. V rámci vztahů mezi různými právními řády souvisí překážka věci zahájené v mezinárodním kontextu vznikající v důsledku řízení probíhajícího mimo území daného členského státu, jakož i překážka věci pravomocně rozhodnuté spojená s rozhodnutím vydaným cizím soudem s otázkou uznávání soudních rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že cizí

13 — Viz obdobně generální advokát Léger, který když se ve věci *Italian Leather* (rozsudek ze dne 6. června 2002, C-80/00, Recueil, s. I-4995) vyjadřoval k pojmu „neslučitelnost“ ve smyslu čl. 27 odst. 3 Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968, zdůraznil, že i když „se důvody pro předběžná opatření stanovené vnitrostátními právními předpisy liší, avšak rozhodnutí vydaná v souladu s těmito procesními podmínkami nezakládají vzájemně neslučitelné účinky, nelze připustit, aby cizí rozhodnutí bylo považováno za neslučitelné s rozhodnutím vydaným v dožádaném státě“. K funkční souvislosti existující mezi uvedeným ustanovením a článkem 21 téže úmluvy, který se týká překážky věci zahájené viz rozsudky ze dne 19. května 1998, *Drouot assurances* (C-351/96, Recueil, s. I-3075, bod 16), a ze dne 9. prosince 2003, *Gasser* (C-116/02, Recueil, s. I-14693, bod 41).

14 — Skutečnost, že pravidla určování příslušnosti byla sjednocena, nevylučuje možnost účastníků řízení s protikladnými zájmy platně zahájit řízení u soudů různých členských států.

15 — Jak uvedla generální advokátka Kokott, cílem překážky věci pravomocně rozhodnuté je rovněž zabránit současné existenci vzájemně rozporných rozhodnutí [bod 37 a násl. jejího stanoviska ve věci *Komise v. Lucembursko* (rozsudek ze dne 29. června 2010, C-526/08, Sb. rozh. s. I-6151)].

rozhodnutí může být v právním řádu spojeno s překážkou věci pravomocně rozhodnuté jen, je-li v tomto právním řádu uznáno, že řízení zahájené v cizině s to založit překážku věci zahájené jen tehdy, může-li vést k vydání rozhodnutí, které může být uznáno v právním řádu soudu, u něhož bylo zahájeno řízení později¹⁶.

68. Vazba mezi překážkou věci zahájené a překážkou věci pravomocně rozhodnuté vyplývá rovněž ze skutečnosti, že rozhodnutí spojené s překážkou věci pravomocně rozhodnuté brání ve vztahu ke sporu, který řeší, tomu, aby bylo o stejné věci opětovně rozhodováno v jiném řízení, a to buď mezi týmiž účastníky řízení, nebo v obecnější rovině¹⁷. Tento účinek, označovaný jako negativní rozměr překážky věci pravomocně rozhodnuté, souvisí se zásadou *ne bis in idem*, která je univerzálně uznávanou obecnou právní zásadou.

69. Pozitivní rozměr překážky věci pravomocně rozhodnuté je pak vyvozován ze základního poslání soudů, kterým je rozhodovat spory mezi účastníky řízení za účelem

16 — Nemělo by totiž smysl, aby soud přerušil řízení a vyčkával vydání cizího rozhodnutí, které by následně nebylo vnitrostátně uznáno. Pokud by tak učinil, šlo by ve vztahu k navrhovateli o odpírání spravedlnosti, jelikož by mu bylo znemožněno, aby se na území dotčeného členského státu domohl exekučního titulu.

17 — Překážka věci pravomocně rozhodnuté (materiální právní moc) nesmí být zaměňována s institutem právní moci (formální právní moc), který odpovídá stavu, kdy proti rozsudku nelze podat, nebo již nelze podat opravný prostředek.

nalezení autoritativního řešení v soudní při týkající se dotčeného právního vztahu. To znamená, že v jiných správních nebo soudních řízeních musí být rozhodnutí spojené s překážkou věci pravomocně rozhodnuté zohledněno jako závazné.

70. Negativní i pozitivní rozměr překážky věci pravomocně rozhodnuté spojené s určitým rozhodnutím je třeba analyzovat jak ze subjektivního, tak z objektivního hlediska. Subjektivní účinek rozhodnutí může být omezen pouze na vztahy mezi účastníky řízení. Tak je tomu především v případě rozhodnutí vydaných v občanském soudním řízení s pouhým deklaratorním účinkem, jelikož tato rozhodnutí pouze potvrzují stávající práva a povinnosti účastníků řízení existující na základě právního vztahu, který je poji, a vyvozují z nich důsledky. Naproti tomu soudní rozhodnutí s konstitutivními účinky mohou mít širší subjektivní účinek v rozsahu, v němž zakládají nové právní vztahy nebo mění stávající právní vztahy.

71. Rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti jsou obvykle konstitutivní povahy, jelikož přiznávají nebo mění práva v této oblasti. Z toho vyplývá, že tato rozhodnutí mohou být spojena s překážkou věci pravomocně rozhodnuté zakládající účinky rovněž pro jiné osoby, než jsou účastníci řízení (*extra partes*). Například rozhodnutí, kterým se přiznává právo péče o dítě výlučně matce, je

v otázkách právního zastupování dítěte závazné pro správní i soudní orgány.

72. Rozhodnutí vydaná v této oblasti naproti tomu obvykle nejsou spojena s negativními účinky překážky věci pravomocně rozhodnuté. Jinými slovy, příznání rodičovské zodpovědnosti nebo podmínky výkonu této zodpovědnosti mohou být obvykle znovu přezkoumány příslušným soudem v novém řízení, aniž tomu může bránit rozhodnutí, které se stalo závazným. Jak vysvětlila generální advokátka Sharpston ve výše uvedené věci Purrucker I¹⁸, rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti mohou být jen více či méně „pevná“. Zájem dítěte, který představuje hlavní vodítko v této oblasti, vyžaduje, aby rozhodnutí, která se jej týkají, mohla být případně změněna.

73. Překážka věci zahájené je odůvodněna pozitivním účinkem překážky věci pravomocně rozhodnuté spojené s rozhodnutím, které bude vydáno soudem, jenž zahájil řízení jako první. Toto rozhodnutí by v rozsahu, v němž by mohlo být uznáno v právním řádu soudu, který zahájil řízení později, bránilo přijetí protikladného, nebo dokonce neslučitelného rozhodnutí posledně uvedeným soudem, kdyby se mu nepodařilo rozhodnout dříve než soud, který zahájil řízení jako první. Naopak v případě, že by se soudu, který zahájil řízení později, podařilo rozhodnout dříve než soudu, který zahájil řízení jako první, byla by povinnost uznat rozhodnutí vydané

posledně uvedeným soudem zbavena své podstaty. V souladu s obecnou zásadou *perpetuatio fori* je přitom zásada překážky věci zahájené, podle níž se přiznává přednost soudu, který zahájil řízení jako první, řešením, které je nejvíce slučitelné se zásadou překážky věci pravomocně rozhodnuté ve vztahu k cizím soudním rozhodnutím, která mohou být uznána. Toto řešení zohledňuje skutečnost, že procesní účinky vyplývající ze zahájení řízení u soudu vznikají v okamžiku, kdy je řízení zahájeno, a trvají až do konce řízení zahájeného u tohoto soudu.

74. Stejně jako překážku věci pravomocně rozhodnuté je třeba i překážku věci zahájené analyzovat ze subjektivního i objektivního hlediska. Bez ohledu na terminologického rozdíly mezi jazykovými verzemi nařízení č. 2201/2003 se mi jeví, že k tomu, aby byla mezi dvěma řízeními založena překážka věci zahájené, znění jeho čl. 19 odst. 2 vyžaduje současně:

– totožnost dotčených osob (stejně dítě) a

18 — Viz body 119 a 121 jejího stanoviska předneseného ve věci C-256/09.

- totožnost předmětu („[s tímž předmětem a] v téže věci“)¹⁹.

75. Pokud jde o subjektivní rozměr, je uplatnění překážky věci zahájené stejně jako překážky věci pravomocně rozhodnuté obvykle omezeno na řízení týkající se stejných účastníků řízení. Znění čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 však na rozdíl od několika jiných ustanovení, s nimiž jej lze účelně srovnávat²⁰, nevyžaduje totožnost účastníků řízení v rámci řízení ve věcech rodičovské zodpovědnosti, ale pouze vyžaduje, aby se tato řízení týkala stejného dítěte. S ohledem na to, co jsem uvedl ohledně širších účinků překážky věci pravomocně rozhodnuté v případě konstitutivních soudních rozhodnutí, což je kategorie, kam obvykle spadají rozhodnutí vydaná ve věcech rodičovské zodpovědnosti, se mi to jeví jako vcelku logické. Proto by rozhodnutí vydané v řízení zahájeném mezi rodiči dítěte

u soudu jednoho členského státu (A), kterým se přiznává výlučné právo péče otci, bylo nelslučitelné s rozhodnutím soudu členského státu (B) vydaným na konci řízení mezi babičkou z matčiny strany a oběma rodiči, kterým se přiznává právo péče o dítě babičce. Vzhledem k tomu, že se jeví, že čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 – pokud jde o subjektivní aspekt překážky věci zahájené v této oblasti – pouze vyžaduje, aby se daná řízení týkala stejného dítěte, jsem toho názoru, že by se na obě tato souběžná řízení vztahovalo pravidlo stanovené v uvedeném článku.

76. Pokud jde o otázku totožnosti předmětu, je třeba rozsah účinků překážky věci zahájené určit na základě stejných úvah jako objektivní rozsah účinků překážky věci pravomocně rozhodnuté, to znamená s ohledem na nezbytnost zabránit existenci vzájemně protikladných rozhodnutí.

19 — Tento výraz se v různých verzích liší: „desselben Anspruchs“ v němčině, „the same cause of action“ v angličtině, „samaa asiaa“ ve finštině, nebo „samma sak“ ve švédštině. Podle judikatury (viz rozsudky ze dne 8. prosince 1987, Gubisch Maschinenfabrik, 144/86, Recueil, s. 4861, bod 14, a ze dne 6. prosince 1994, Tatry, C-406/92, Recueil, s. I-5439, bod 38) je rozsah překážky věci zahájené objektivně vymezen dvěma různými faktory, totiž předmětem řízení a věcí, ve které je vedeno. V důsledku toho je třeba těm jazykovým verzím, které výslovně mezi těmito dvěma pojmy rozlišují, přiznat referenční hodnotu.

20 — Srovnej, v občanských a obchodních věcech: článek 21 Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968 a článek 27 nařízení (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42); ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti: čl. 11 odst. 1 nařízení č. 1347/2000; ve věcech manželských: čl. 19 odst. 1 nařízení č. 2201/2003. Pokud jde o nařízení č. 1347/2000, viz zejména strana 17 návrhu Komise, na jehož základě bylo toto nařízení přijato [dokument KOM(1999) 220 v konečném znění], kde se zdůrazňuje rozdíl mezi odstavci 1 a 2 článku 11 tohoto nařízení, který je rovněž patrný ve znění odstavce 1 a 2 článku 19 nařízení č. 2201/2003. Tento dokument mimoto uvádí, že institut překážky věci zahájené je v právu členských států vymezen více či méně široce, jelikož některé právní řády nerozlišují mezi „předmětem“ a „věcí“, což rovněž vyplývá ze zprávy A. Borrás, citované výše (bod 52).

77. Ve věcech rodičovské zodpovědnosti by měla být rozhodujícím kritériem materiální vykonatelnost rozhodnutí. Pokud z budoucích rozhodnutí, která mohou být vydána v řízeních zahájených u různých soudů, nemohou být účastníky řízení vyvozeny důsledky, nebo pokud jimi nemohou být současně závazným způsobem provedena, mají tato dvě řízení totožný předmět, a je tedy založena překážka věci zahájené.

78. Ukáže-li se, že je založena překážka věci zahájené, musí soud v zásadě prohlásit nepřipustnost žaloby nebo nezbytnost přerušování řízení, a to i bez návrhu. Naproti tomu nelze vyžadovat, aby měl soud sám o sobě povědomí o existenci jiného řízení, nebo případně jiného soudního rozhodnutí se stejným předmětem, jaký má návrh, který mu byl předložen. Běžným způsobem uplatnění překážky věci zahájené nebo překážky věci pravomocně rozhodnuté je námitka nepřipustnosti uplatněná žalovaným. Soud si musí v rámci přezkumu takové námitky nezbytně klást otázku ohledně příslušnosti obou dotčených soudů. Přínejmenším musí z počátku určit, zda je dán potenciální důvod zakládající příslušnost, na jehož základě by soud, který zahájil řízení jako první, mohl přijmout rozhodnutí, které může být uznáno. Nejzjevnější metodou, jak může soud postupovat, je srovnání návrhů na zahájení řízení nebo ostatních dokumentů týkajících se obou zahájených řízení. Může rovněž po účastnících řízení požadovat veškeré užitečné informace, nebo se také obrátit na dotčený cizí soud, a to buď přímo, nebo prostřednictvím ústředního orgánu členského státu, v němž sídlí.

2. Ke střetům mezi řízeními nebo soudními rozhodnutími

79. Považuji za nezbytné jasně rozlišit tři případy, které mohou nastat v případech střetů

mezi řízeními nebo soudními rozhodnutími, a to v chronologickém pořadí.

80. Zaprvé lze překážku věci zahájené v mezinárodním kontextu uplatnit, pokud dojde ke střetu mezi několika řízeními probíhajícími před soudy různých členských států. Projednávaná věc odpovídá tomuto případu, neboť předkládající soud má určit, zda v okamžiku, kdy bylo zahájeno řízení u německého soudu, již probíhalo řízení u soudu jiného členského státu, totiž ve Španělsku u Juzgado de Primera Instancia. Zdůrazňuji, že překážka věci zahájené odpadá, jakmile je jedno z těchto řízení ukončeno, a to z jakéhokoli důvodu. K tomu totiž může dojít nejen tehdy, pokud jeden z obou těchto „konkurenčních“ soudů rozhodne, ale rovněž tehdy, pokud řízení probíhající před jedním z nich je z jakéhokoli důvodu zastaveno: zpětvzetí návrhu, smír, neplatnost návrhu pro nedostatek řádné péče při postupu v řízení, úmrtí jednoho z účastníků řízení v případě neexistence možnosti přechodu práva na podání návrhu atd.

81. Zadruhé může ke střetu dojít mezi řízením probíhajícím v jednom členském státě a rozhodnutím již vyhlášeným v jiném členském státě. V tomto případě musí soud, před kterým probíhá řízení, v důsledku překážky věci pravomocně rozhodnuté prohlásit návrh jako bezpředmětný za nepřipustný, pokud lze cizí rozhodnutí uznat.

82. Zatřetí může dojít ke střetu mezi rozhodnutími vydanými v různých členských státech právě v důsledku souběhu příslušnosti. I když společná pravidla uznávání a prohlášení vykonatelnosti umožní postupovat způsobem, aby účinky jednoho rozhodnutí při respektování práv nabytých účastníkem řízení v jednom z těchto členských států převážily nad účinky druhého rozhodnutí, obě vydaná rozhodnutí budou nicméně i nadále platná. Právě v této fázi sporu pokračujícího mezi účastníky původního řízení byla Soudnímu dvoru předložena předběžná otázka ve věci C-256/09 zvané Purrucker I.

83. Účel pravidel týkajících se překážky věci zahájené v mezinárodním kontextu je podle mého názoru dvojitý. Jak jsem již uvedl, jejich hlavním cílem je zabránit pozitivním střetům mezi rozhodnutími. Pokud totiž účastníci řízení zahájí u soudů různých členských států řízení s tímž předmětem, v téže věci a týkající se stejného dítěte, může tato situace vést k vydání rozhodnutí, která lze stěžít uvest do vzájemného souladu, nebo dokonce k vydání diametrálně odlišných rozhodnutí, a zakládá tedy pro jednotlivce právní nejistotu. Řešení spočívá v uložení povinnosti soudu, který zahájil řízení později, aby se prohlásil nepřislusným ve prospěch soudu, který zahájil řízení dříve, a to ještě před tím, než budou souběžně vydána rozhodnutí.

84. Cílem těchto pravidel je rovněž zabránit tomu, aby účastníci řízení mohli zneužívat vícečetnosti soudních systémů prostřednictvím tzv. „forum shopping“, které spočívá v tom, že

účastník řízení, jenž pocituje riziko, že soud, kterému byla žaloba původně podána, vydá rozhodnutí, které je v rozporu s jím uplatňovanými nároky, zahájí řízení u soudu jiného členského státu. Poznávám, že riziko „forum shopping“ je vzhledem k pravidlům určování příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti, která jsou stanovena v nařízení č. 2201/2003²¹, omezené, jelikož hlavní hraniční určovatel, totiž místo obvyklého bydliště dítěte, stěžít umožňuje postupovat zneužívajícím způsobem, vyjma případů po sobě následujících stěhování po dostatečně dlouhé době tak, aby dané bydliště nabylo povahy obvyklého bydliště.

85. Podle praktické příručky pro používání nařízení č. 2201/2003²² a podle návrhu, na jehož základě bylo toto nařízení schváleno²³, se Komise domnívala, že případy skutečné litispence budou ve věcech rodičovské zodpovědnosti ojedinělé, jelikož dítě má obecně své obvyklé bydliště pouze v jednom členském státě, jehož soudy jsou příslušné podle obecného pravidla pro určení příslušnosti stanoveného v článku 8 uvedeného nařízení. Podle mého názoru však nelze opomenout skutečnost, že dochází k případům, v nichž lze místo obvyklého bydliště dítěte určit jen

21 — Jinak je tomu v případě takového nástroje, jako je Bruselská úmluva ze dne 27. září 1968, neboť mnohé důvody zakládající souběžnou příslušnost, které jsou zde stanoveny, s sebou nesou více možností litispence.

22 — *Praktická příručka pro používání nového nařízení Brusel II* vypracovaná útvary Komise v konzultaci s Evropskou soudní sítí pro občanské a obchodní věci (dále jen „ESS“), aktualizovaná verze ze dne 1. června 2005, s. 22. Dokument je dostupný na internetové stránce Komise (http://ec.europa.eu/justice_home).

23 — Dokument KOM(2002) 222 v konečném znění, s. 11.

obtížně²⁴ nebo v nichž se toto místo nalézá mimo území Unie²⁵, což může vést k tomu, že se za příslušné současně uznají soudy několika členských států.

zohledňování jako celek²⁶. V projednávané věci je třeba k právnímu zacházení s oběma dotyčnými dětmi, přestože jsou dvojčata, přistupovat odděleně v rozsahu, v němž je jejich individuální situace rozdílná, zejména proto, že žijí odděleně. Německé soudy se proto prohlásily za mezinárodně nepřislušné k rozhodnutí o návrhu na svěřeni do výlučné péče podaném ze strany B. Purrucker²⁷ v rozsahu, v němž se tento návrh týkal dcery S., vzhledem k tomu, že se její bydliště od jejího narození nacházelo ve Španělsku, zatímco ve vztahu k synovi M. potvrdily svou příslušnost.

86. Předkládající soud správně poznamenává, že zákonodárce Unie tím, že stanovil důvod zakládající příslušnost na základě místa obvyklého bydliště dítěte, umožnil, aby bylo více soudů příslušných projednat tytéž skutkové okolnosti, které se však týkají různých dětí. Zdůrazňuji, že k tomu, aby byla založena překážka věci zahájené ve smyslu čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003, je třeba, aby se souběžné návrhy týkaly jednoho a téhož nezletilého, aniž by v tomto ohledu byli sourozenci

B – K vykladu čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003

87. Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda jsou ustanovení čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 týkající se překážky věci

24 — Tak tomu bylo ve věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 2. dubna 2009, A (C-523/07, Sb. rozh. s. I-2805), neboť dotčená rodina „opustila [...] Švédsko za účelem strávení prázdnin ve Finsku. Zůstala na území Finska, přičemž bydlela v obytných vozech na různých kempinkových místech, aniž [...] děti chodily do školy“ (bod 14). Připomínám, že kritéria určení obvyklého bydliště byla v uvedeném rozsudku stanovena následovně: „[k]romě fyzické přítomnosti dítěte v členském státě je třeba zohlednit další skutečnosti, které mohou nasvědčovat tomu, že tato přítomnost nemá pouze dočasnou či příležitostnou povahu a že pobyt dítěte vykazuje jistou integraci v rámci sociálního a rodinného prostředí. Zejména musí být přihlédnuto k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vztahům dítěte v uvedeném státě“ (bod 30 a násl.). Viz rovněž body 38 až 52 stanoviska generální advokátky Kokott v uvedené věci.

25 — V takovém případě vede článek 14 nařízení č. 2201/2003 k tomu, že „se příslušnost [určí] v každém členském státě v souladu s právem tohoto státu“.

26 — Poznamenávám však, že v právu některých členských států představují sourozenci skupinu osob, která je co možná nejvíce chráněna ve své jednotě, jelikož zákonodárce soudci předepisuje, aby zabránil rozdělení sourozenců, a není-li to možné, aby dbal na udržení vazeb mezi nimi (viz například článek 371-5 francouzského občanského zákoníku).

27 — V rozhodnutí ze dne 25. září 2007 se Amtsgericht Albstadt domníval, že uvedená žaloba byla zbytečná, jelikož matka již měla výlučné právo péče na základě německých právních předpisů. Je třeba podotknout, že Bundesverfassungsgericht (německý ústavní soud), který následoval rozsudek Zaunegger v. Německo vydaný dne 3. prosince 2009 Evropským soudem pro lidská práva (stížnost č. 22028/04), nedávno určil, že skutečnost vyplývající z § 1626a a § 1672 německého občanského zákoníku (BGB), že otec dítěte narozeného mimo manželský svazek nemůže získat právo péče o toto dítě v případě odmítnutí ze strany matky, je v rozporu s čl. 6 odst. 2 Základního zákona (rozsudek ze dne 21. července 2010, 1 BvR 420/09).

zahájené ve věcech rodičovské zodpovědnosti použitelná, pokud bylo jedním z účastníků řízení nejdříve zahájeno řízení u soudu jednoho členského státu pouze za účelem vydání opatření předběžné povahy, zatímco soud jiného členského státu, jemuž byl později druhým účastníkem řízení předložen návrh s tímž předmětem, má vydat rozhodnutí ve věci samé.

č. 2201/2003 případně nepřislušný, by neměla mít takový vliv, jaký by zasahoval do základních zásad zakotvených v uvedeném nařízení, jako je zásada vzájemné důvěry²⁸, která je základem uznávání rozhodnutí vydaných v jiných členských státech²⁹.

88. Úvodem upřesňuji, že se mi jeví jako vhodné přezkoumat tuto otázku společně s oběma dalšími předběžnými otázkami položenými Soudnímu dvoru. Tyto otázky jsou totiž s první otázkou spjaty úzkou příčinnou souvislostí, z níž vyplývá, že v důsledku odpovědi, kterou je podle mého názoru třeba poskytnout na první předběžnou otázku, již není důvodné odpovídat na další předběžné otázky.

1. *K rozsahu požadovaného výkladu*

89. Podle mého názoru musí být přístup přijatý Soudním dvorem neutrální a objektivní a nemůže přihlížet k nahodilostem jak skutkovým, tak procesním či právním, které jsou vlastní sporu v původním řízení. Okolnosti projednávané věci, jakkoli jsou zvláštní či tragické, nemohou rozhodujícím způsobem určovat přijaté řešení. Především skutečnost, že španělský soud rozhodující v prvním stupni byl z hlediska kritérií stanovených nařízením

90. Mimoto je nezbytné, aby se odpovědi poskytnuté předkládajícímu soudu mohly vztahovat na veškerá řízení ve věcech „rodičovské zodpovědnosti“ ve smyslu nařízení č. 2201/2003. Připomínám, že čl. 2 bod 7 uvedeného nařízení definuje rodičovskou zodpovědnost jako „veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena rozhodnutím [soudu], právními předpisy nebo právně závaznou dohodou. Tento pojem zahrnuje především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem“.

28 — K této zásadě, obecně považované za „pilíř“, viz zejména bod 30 a násl. stanoviska generálního advokáta Ruiz-Jarabo Colomera ve věci Turner (rozsudek ze dne 27. dubna 2004, C-159/02, Sb. rozh. s. I-3565), týkající se Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968.

29 — Kontrola dodržování ustanovení nařízení č. 2201/2003 týkajících se důvodů zakládajících příslušnost přísluší vnitrostátním soudům pověřeným projednáváním opravných prostředků, které jsou v případě pochybností ohledně výkladu těchto ustanovení povinny předložit Soudnímu dvoru předběžnou otázku. V krajním případě je rovněž myslitelné řízení pro nesplnění povinnosti proti dotčenému členskému státu.

91. Článek 1 odst. 1 písm. b) nařízení č. 2201/2003 stanoví, že se toto nařízení „bez ohledu na druh soudu vztahuje na občanskoprávní věci³⁰ týkající se [...] přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti“. Odstavec 2 tohoto článku upřesňuje, že uvedené věci „se mohou zejména týkat:

- a) práva péče o dítě a práva na styk s dítětem;
- b) poručnictví, opatrovnictví a podobných institutů;
- c) určení osoby, orgánu nebo jiného subjektu odpovědných za dítě či jeho jmění nebo pověřených zastupováním dítěte či napomáháním dítěti a stanovení jejich úkolů;
- d) umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo ústavní péče;
- e) opatření k ochraně dítěte spojených se správou, zachováním a nakládáním se jměním dítěte.“

30 — Připomínám, že pojem „občanskoprávní věci“ je autonomním pojmem práva Unie, který se vztahuje rovněž na opatření, která podle vnitrostátního práva členského státu spadají do oblasti veřejného práva (rozsudek ze dne 27. listopadu 2007, C. C-435/06, Sb. rozh. s. I-10141, body 46 až 53). V důsledku toho mohou správní řízení, správní orgány, či správní rozhodnutí některých členských států spadat do oblasti působnosti nařízení č. 2201/2003 (viz v tomto smyslu rovněž *Praktická příručka pro používání nového nařízení Brusel II*, citováno výše, s. 8).

92. Podle mého názoru může k riziku střetu mezi řízeními, a tedy k uplatnění překážky věci zahájené, docházet jen mezi řízeními spadajícími do stejné podoblasti rodičovské zodpovědnosti, a nikoli mezi řízeními náležícími do dvou a více těchto pěti podoblastí³¹. V některých právních řádech však může totéž opatření *ex lege* upravovat vícero aspektů rodičovské zodpovědnosti zmiňovaných uvedeným článkem³².

93. Z těchto ustanovení jasně vyplývá, že řízení ve věcech „rodičovské zodpovědnosti“ ve smyslu nařízení č. 2201/2003 se mohou týkat jak účastníků řízení, tak i návrhů značně odlišných od účastníků a návrhů dotčených v řízení probíhajícím před předkládajícím soudem v projednávané věci, v němž rodiče žádají o svěření dítěte do své péče. V tomto ohledu zdůrazňuji zaprvé, že nositelem rodičovské zodpovědnosti může být i jiná fyzická osoba než otec a matka, dokonce i právnická osoba, zadruhé, že pojem „občanskoprávní věci“ byl Soudním dvorem definován extenzivně³³, zatřetí, že výčet podoblastí vymezených jako

31 — Například kombinace takových řízení, jako je řízení ve věcech poručnictví a řízení za účelem umístění dítěte, by překážku věci zahájené nemohla založit, jelikož se dotčené oblasti liší a uvedená řízení se zjevně netýkají téže věci a nemají tentýž předmět. Obtížnější je určit, zda by mohla být uplatněna překážka věci zahájené v případě řízení týkajícího se péče o dítě a řízení týkajícího se práva na styk s dítětem.

32 — Například právo péče o dítě jakožto znak rodičovské zodpovědnosti může automaticky vyplývat z ustanovení poručníka nebo umístění dítěte do ústavní péče.

33 — Z výše uvedeného rozsudku A vyplývá, že „rozhodnutí, které nařizuje okamžité převzetí péče o dítě a jeho umístění mimo vlastní rodinu, spadá pod pojem „občanskoprávní věci“ ve smyslu [čl. 1 odst. 1 nařízení č. 2201/2003], pokud toto rozhodnutí bylo přijato v rámci pravidel veřejného práva na ochranu dítěte“.

spadajících do působnosti pojmu „rodičovská zodpovědnost“ není taxativní, a začtvrté, že se dotčená ochranná opatření mohou stejně tak týkat dítěte i jeho jmění³⁴. Soudní dvůr při rozhodování o položených předběžných otázkách nesmí ztratit ze zřetele značnou rozmanitost řízení, na která se může vztahovat výklad článků 19 a 21 uvedeného nařízení.

dítěte, jehož účelem je s konečnou platností zpochybnit právo na styk s dítětem přiznané jednomu z rodičů. Je tudíž zásadní definovat pojmy „týž předmět“ a „táž věc“, které vymezují kontury překážky věci zahájené ve smyslu uvedeného ustanovení.

2. K obecným východiskům výkladu

94. Tato rozmanitost dotčených řízení má rovněž dopad na pojetí překážky věci zahájené ve věcech rodičovské zodpovědnosti, jak je stanovena v čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003, neboť z ní vyplývá, že v této oblasti jsou myslitelné mnohé druhy střetů mezi řízeními. Za účelem uvedení jen některých empirických příkladů možných kombinací zmíním zaprvé řízení, které je zahájeno před soudem příslušným ve věcech mládeže za účelem umístění nezletilého, souběžně s řízením zahájeným u soudu příslušného ve věcech rodinných směřujícím k přiznání práva na styk s dítětem jeho prarodičům; zadruhé návrh na předběžná opatření týkající se dočasného převzení práva péče o dítě do doby, než bude znám výsledek sociálně-psychologického vyšetření, a návrh týkající se stejného

95. V rámci výkladu ustanovení nařízení č. 2201/2003 mohou být užitečné i některé právní texty, které byly nebo dosud jsou použitelné ve vztazích mezi členskými státy³⁵. To platí krom jiných právních nástrojů³⁶ o Bruselské úmluvě ze dne 27. září 1968³⁷, jakož i o nařízení č. 44/2001, které mělo uvedenou úmluvu nahradit ke dni 1. března 2002³⁸. Podobnosti se vyskytují, zejména pokud jde o institut překážky věci zahájené³⁹. Rodičovská zodpovědnost ve smyslu nařízení č. 2201/2003 je však věcí osobního

34 — Podotýkám, že devátý a jedenáctý bod odůvodnění nařízení č. 2201/2003 uvádějí, že opatření týkající se jmění dítěte, která se netýkají ochrany dítěte, se řídí nikoli uvedeným nařízením, ale nařízením č. 44/2001, jímž se stejně tak i nadále řídí vyživovací povinnosti.

35 — Viz v tomto ohledu výše uvedený rozsudek Purruker I (bod 84 a násl.).

36 — Třetí bod odůvodnění nařízení č. 2201/2003 připomíná, že toto nařízení nahradilo nařízení č. 1347/2000, jehož obsah byl sám z velké části převzat z Úmluvy Brusel II zabývající se stejnou věcí, která je vysvětlena ve zprávě A. Borrás.

37 — Úmluva o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), v několikrát pozmeněném znění (viz výše uvedený rozsudek Purruker I, bod 12).

38 — K souvislosti, kterou je třeba vytvořit mezi oběma právními texty v judikatuře, viz zejména bod 28 a násl. stanoviska generální advokátky Kokott ve věci Allianz (dříve Riunione Adriatica di Sicurtà) (rozsudek ze dne 10. února 2009, C-185/07, Sb. rozh. s. I-663).

39 — Viz článek 21 Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968, článek 11 nařízení č. 1347/2000 a článek 27 nařízení č. 44/2001.

stavu, což je oblast výslovně vyloučená z působnosti obou těchto jiných právních textů. Přístup přijatý ve věcech majetkových neplatí nezbytně ve věcech, které se netýkají majetku, vzhledem k existujícím rozdílům co do povahy a účinků rozhodnutí přijatých v obou těchto oblastech, jakož i vůdčích zásad, které jsou v těchto oblastech použitelné. Zásady, které jsou vlastní nařízení č. 2201/2003, jako je převažující význam přiznaný zájmu dítěte ve věcech rodičovské zodpovědnosti⁴⁰, totiž poskytují zvláštní vodítko, v jehož světle může mít výklad takového institutu, jako je překážka věci zahájené, případně jiný význam než v případě jiných právních nástrojů.

96. Ostatně poznamenávám, že přestože se rozhodnutí Soudního dvora týkající se výkladu Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968 instituty překážky věci zahájené a předběžných opatření zabývají, činí tak pokud vím pouze odděleně, bez vzájemné souvislosti; nevyjadřují se tedy k překážce věci zahájené v případě rozhodnutí, jimiž se přijímají předběžná opatření. Zdá se, že ani v judikatuře členských států neexistuje více významných poznatků, zejména s ohledem na nečetné odpovědi podané na jednání na tuto otázku výslovně položenou Soudním dvorem.

40 — Viz dvanáctý bod odůvodnění nařízení č. 2201/2003.

97. Podle mého názoru musí být institut překážky věci zahájené ve smyslu nařízení č. 2201/2003 předmětem autonomního výkladu⁴¹, to znamená s odkazem nikoliv na pojetí zastávané v tom, či onom členském státě, ale s odkazem jednak na cíle a systematiku právního textu, a jednak na obecné zásady, které vyplývají ze všech vnitrostátních právních řádů⁴². Jeví se mi, že je takto třeba postupovat v případě všech autonomních pojmů obsažených v nařízení č. 2201/2003.

98. Bylo by možno mít za to, že procesní pojmy, jako je pojem „soud, který zahájil řízení jako první“, by měly být vykládány v souladu s vnitrostátními předpisy. V tomto ohledu však nařízení č. 2201/2003 vytvořilo společný systém, který překonává vnitrostátní zvláštnosti. Článek 16 uvedeného nařízení tak unifikuje pojem „zahájení řízení u soudu“ tím, že definuje jeho procesní i časové charakteristiky. Stanoví totiž, k jakému okamžiku a za jakých podmínek k zahájení řízení u soudu dochází, bez ohledu na to, co stanoví použitelné právní předpisy na vnitrostátní úrovni v členských státech. Zákonodárce se podle mého názoru odchýlil od judikatury týkající

41 — Viz obdobně výše uvedený rozsudek Gubisch Maschinenfabrik (bod 6 a násl.), v němž se uvádí, že „pojmy použité v článku 21 Úmluvy ze dne 27. září 1968 za účelem vymezení situace, v níž se uplatní překážka věci zahájené, je třeba považovat za autonomní“, jakož i bod 2 stanoviska generálního advokáta Manciniho v uvedené věci. Viz rovněž rozsudek ze dne 20. ledna 2005, Gruber (C-464/01, Sb. rozh. s. I-439, bod 31 a citovaná ustálená judikatura). K výběru mezi autonomní definicí nebo vnitrostátním přístupem, viz zejména rozsudek ze dne 6. října 1976, Industrie Tessili Italiana Como (12/76, Recueil, s. 1473, body 10 a 11).

42 — Viz obdobně rozsudek ze dne 14. října 1976, LTU (29/76, Recueil, s. 1541, bod 3).

se Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968⁴³, když zakotvil pravidlo práva Unie, které určuje okamžik zahájení řízení u soudu s odkazem na den, kdy byl návrh na zahájení řízení buď podán k soudu, nebo kdy byl tento návrh převzat orgánem odpovědným za jeho doručení⁴⁴. Výběr mezi těmito dvěma alternativami závisí na tom, jakým způsobem je zahajování řízení upraveno ve vnitrostátním právu.

jícího k nařízení předběžných opatření. Stejně tak ani článek 16 uvedeného nařízení takto nerozlišuje.

99. Článek 19 nařízení č. 2201/2003 je třeba zaprvé⁴⁵ vykládat s ohledem na znění tohoto ustanovení a ustanovení s ním souvisejících. K tomu poznamenávám, že se v případě překážky věci zahájené obsažené v uvedeném článku 19 nečiní žádný rozdíl mezi zahájením řízení ve věci samé a zahájením řízení směru-

100. Pojem „řízení o předběžných opatřeních“ se jako takový nevyskytuje v nařízení č. 2201/2003, které zmiňuje pouze opatření přijatá z důvodu „naléhavosti“⁴⁶. Naproti tomu se na příslušnost k rozhodnutí „ve věci [samé]“ výslovně odkazuje v článku 15 týkajícím se postoupení věci soudu s lepšími předpoklady k projednání a v článku 20, který zmiňuje předběžná a zajišťovací opatření přijatá v naléhavých případech.

101. Pojem předběžných opatření, která mohou být přijata buď v rámci uvedeného článku 20, pokud jsou splněny jím stanovené podmínky, nebo mimo rozsah působnosti tohoto článku, pokud tyto podmínky splněny nejsou, není jasně vymezen, což může způsobovat problémy při výkladu vzhledem ke zmíněné rozmanitosti právních řádů členských států⁴⁷. Rovněž podotýkám, že čl. 2 bod 4 nařízení č. 2201/2003 definuje pro účely tohoto nařízení pojem „rozhodnutí“ a do jeho působnosti zahrnuje nejen „rozsudky“, ale také „usnesení“, včetně usnesení, jež mohou být vydána

43 — Rozsudek ze dne 7. června 1984, Zelger (129/83, Recueil, s. 2397, bod 16): „článek 21 Úmluvy musí být vykládán v tom smyslu, že za „soud, který řízení zahájil jako první“, je třeba považovat soud, u něhož byly nejdříve splněny podmínky umožňující mít za to, že je s konečnou platností založena překážka věci zahájené, přičemž tyto podmínky musí být posouzeny podle vnitrostátního práva každého dotčeného soudu“. Stanovisko generálního advokáta Manciniho bylo formulováno ve stejném smyslu vzhledem k rozmanitosti právních předpisů upravujících překážku věci zahájené v členských státech.

44 — K souvislostem mezi doručením návrhu na zahájení řízení a překážkou věci zahájené, viz bod 68 stanoviska generální advokátky Trstenjak ve věci Weiss und Partner (rozsudek ze dne 8. května 2008, C-14/07, Sb. rozh. s. I-3367).

45 — Obdobně v souvislosti s výkladem rovnocenného ustanovení uvedeného v Bruselské úmluvě ze dne 27. září 1968, totiž v jejím článku 21, viz výše uvedený rozsudek Gasser (bod 70), v němž Soudní dvůr uvedl, že je třeba dbát „jak na doslovné znění, tak na systematickou a účel této úmluvy“. Srovnej body 62 až 64 výše uvedeného rozsudku Purrucker I.

46 — K tomuto pojmu viz obdobně rozsudek ze dne 26. března 1992, Reichert a Kockler (C-261/90, Recueil, s. I-2149, bod 34), týkající se výkladu článku 24 Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968.

47 — Viz k tomu právně komparatistickou analýzu uvedenou na stránce ESS (http://ec.europa.eu/civiljustice/interim_measures/interim_measures_gen_cs.htm): „Ze srovnání vnitrostátních právních předpisů vyplývá, že téměř neexistuje definice prozatímních a preventivních [předběžných a zajišťovacích] opatření a že se právní systémy velmi liší.“

soudem rozhodujícím v řízení o předběžných opatřeních v naléhavých případech.

účelem vydání opatření na základě naléhavosti soudem, který by jinak nebyl příslušný.

102. Zadruhé je třeba článek 19 vykládat v závislosti na místě tohoto ustanovení v obecné systematice nařízení č. 2201/2003. Mám stejně jako Soudní dvůr, který na základě týchž hledisek rozhodl ve vztahu k článku 20 uvedeného nařízení⁴⁸, za to, že článek 19 nestanoví pravidlo určování příslušnosti k rozhodnutí ve věci samé, ale zavádí spojující ustanovení, nebo „ustanovení o použití pravidel určování příslušnosti“⁴⁹ v případě zahájení několika řízení a střetu mezi řízeními. V tomto ohledu je významné poukázat na místo uvedeného článku 19 a jeho vztah k okolním ustanovením. Ustanovení, která mu předcházejí, totiž zakotvují pravidla určování příslušnosti, zatímco ustanovení, které jej následuje, totiž článek 20 nařízení č. 2201/2003, zmiňuje opatření přijatá z důvodu naléhavosti. Kdyby se uvedený článek 19 mohl vztahovat i na předběžná nebo zajišťovací opatření zmíněná v článku 20, musela by zmínka o těchto opatřeních prvně uvedenému článku předcházet. Z toho lze tedy vyvodit, jak to činí všichni zúčastnění, že překážku věci zahájené nelze uplatnit v případě, že je zahájeno řízení za

103. Zatřetí musí výklad zohledňovat vnitřní logiku článku 19 a nařízení č. 2201/2003 v jeho celku. Harmonizovaná pravidla o určování příslušnosti jsou pro vnitrostátní soudy samozřejmě závazná, jinak by zavedený systém nemohl fungovat. Připomínám, že podle dvanáctého bodu odůvodnění nařízení č. 2201/2003, jehož hlavní myšlenka je převzata v článku 8 uvedeného nařízení, je jednou z hlavních zásad tohoto nařízení zásada, podle níž „[p]řavidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost“⁵⁰. Jiná základní zásada se týká přednosti v čase⁵⁰ stanovené v článku 19 nařízení č. 2201/2003, který přebírá pravidlo *prior temporis*, klasické pravidlo v otázkách překážky věci zahájené⁵¹. V rozporu s tím, co uvádí předkládající soud poté, co stejné sporné stanovisko zaujal Oberlandsgericht Stuttgart, jsem toho názoru, že posouzení příslušnosti soudu, který

48 — Viz výše uvedený rozsudek Purrucker I (body 60 a 61), v němž se uvádí, že „[č]lánek 20 nařízení č. 2201/2003 je posledním článkem kapitoly II tohoto nařízení týkající se příslušnosti. Tento článek není součástí článků, které obsahují specifickou úpravu příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti, které tvoří oddíl 2 této kapitoly, ale je součástí oddílu 3 této kapitoly, nazvaného „Společná ustanovení“. Z místa tohoto ustanovení v systematice nařízení č. 2201/2003 vyplývá, že tento článek 20 nemůže být považován za ustanovení přiznávající příslušnost k rozhodování ve věci samé ve smyslu tohoto nařízení“.

49 — Tento výraz vyplývá ze zprávy A. Borrás, citované výše (bod 55), a je zde užíván obdobně.

50 — Obdobně v souvislosti s ustanoveními Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968 týkajícími se překážky věci zahájené, viz výše uvedený rozsudek Gasser (bod 47), v němž se uvádí, že „procesní norma obsažená v článku 21 uvedené úmluvy [...] jasně vychází pouze z pořadí v čase, v jakém byla zahájena řízení u dotčených soudů“.

51 — Srovnej návrh Komise z roku 1999, na jehož základě bylo vydáno nařízení č. 1347/2000 (dokument KOM(1999) 220 v konečném znění, s. 17), a zprávu A. Borrás, citovanou výše (body 52 a 53).

zahájil řízení jako první, je věcí tohoto soudu⁵², a že rozhodnutí přijaté tímto soudem je závazné pro soud, který zahájil řízení později. Zdá se, že judikatura Soudního dvora jde stejným směrem⁵³.

3. *K odlišným kategoriím předběžných opatření*

104. Za účelem odpovědi na položenou otázku ohledně fungování pravidel týkajících se překážky věci zahájené stanovených v nařízení č. 2201/2003 v případech, že je ve věci rodičovské zodpovědnosti zahájeno řízení za účelem vydání předběžných opatření a souběžně

je zahájeno řízení ve věci samé, poskytují výše uvedený rozsudek Purruker I, jakož i stanovisko přednesené v uvedené věci generální advokátkou Sharpston některé užitečné odpovědi, ale pouze ve vztahu k předběžným opatřením, zejména ve smyslu článku 20 nařízení č. 2201/2003, aniž je tím dotčen výklad, který má být v projednávané věci učiněn ve vztahu k článku 19 uvedeného nařízení.

105. Z uvedeného rozsudku zejména vyplývá, že je třeba rozdílně přistupovat jednak k rozhodnutím o předběžných nebo zajišťovacích opatřeních podle článku 20 nařízení č. 2201/2003, a jednak k předběžným opatřením přijatým mimo tento rámec. Je proto třeba rozlišovat mezi předběžnými opatřeními přijatými na základě článku 20, a tedy zakládajícími se na kritériích, která tento článek zakotvuje, na straně jedné a ostatními předběžnými opatřeními, která mohou být přijata soudem, který se považuje za příslušný k rozhodnutí ve věci samé podle článků 8 až 14 nařízení č. 2201/2003, na straně druhé.

52 — Viz rovněž *Praktická příručka pro používání nového nařízení Brusel II*, citována výše (s. 22), v níž se uvádí, že „čl. 19 odst. 2 stanovuje, že soud, který zahájil řízení jako první, je zpravidla příslušný. Soud, který zahájil řízení jako druhý, musí řízení přerušit a počkat, než první soud rozhodne o své příslušnosti. Považuje-li se první soud za příslušný, druhý soud musí příslušnost odmítnout. Druhý soud může pokračovat ve svém řízení pouze tehdy, pokud první soud dojde k závěru, že není příslušný, nebo pokud se rozhodne postoupit věc na základě článku 15.“

53 — Obdobně v souvislosti s Bruselskou úmluvou ze dne 27. září 1968 viz výše uvedený rozsudek Gasser (bod 48). Viz rovněž rozsudek ze dne 27. června 1991, Overseas Union Insurance a další (C-351/89, Recueil, s. I-3317, bod 26), v němž se uvádí, že „s výhradou případu, že soud, který zahájil řízení později, má vylučnou příslušnost stanovenou Úmluvou, a konkrétně jejím článkem 16, musí být článek 21 Úmluvy vykládán v tom smyslu, že pokud je zpochybněna příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první, může soud, který zahájil řízení později, v případě, že svou příslušnost neodmítne, pouze přerušit řízení, aniž může sám přezkoumávat příslušnost soudu, který zahájil řízení jako první“. V poslední uvedené věci generální advokát Van Gerven zdůraznil, že „[t]ozhodnutí v jiném smyslu by představovalo neodůvodněný zásah druhého soudu do soudní pravomoci prvního soudu“ (bod 15 jeho stanoviska).

— Předběžná opatření přijatá podle článku 20 nařízení č. 2201/2003

106. Vzhledem k obecné systematice nařízení č. 2201/2003 mi připadá zjevné, že překážku věci zahájené nelze uplatnit v případech souběhu řízení jednak za účelem nařízení předběžných nebo zajišťovacích opatření

v naléhavých případech u nepříslušného soudu členského státu, kde se dítě nachází, a jednak za účelem vydání rozhodnutí soudu příslušného k rozhodnutí ve věci samé. Překážka věci zahájené stanovená v čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 se může podle mého názoru týkat pouze řízení, v nichž mají být vydána rozhodnutí soudy různých členských států, které svou příslušnost zakládají na člancích 8 až 14 uvedeného nařízení. Podle mého názoru se v tom všichni zúčastnění, kteří k této otázce předložili vyjádření, shodují.

nařízení č. 2201/2003⁵⁵. Předběžná opatření, která splňují podmínky stanovené v článku 20, totiž nemají závazný účinek v jiných členských státech, ale pouze na území členského státu, jehož soud tato opatření přijal. Následkem toho nelze uplatnit překážku věci zahájené ve smyslu článku 19 nařízení č. 2201/2003, v jejímž důsledku by řízení uvedené v článku 20 nařízení, které bylo zahájeno jako první, mohlo bránit průběhu řízení zahájeného u soudu jiného členského státu, který je příslušný k rozhodnutí ve věci samé.

107. Zásadním právním východiskem⁵⁴ pro toto řešení je neexistence extraterritoriálního účinku opatření zakládajících se na článku 20

54 — Ve prospěch této úvahy hovoří i další argumenty, totiž že opatření zakládající se na článku 20 mají krom uvedeného teritoriálního omezení svých účinků jednak omezený věcný rozsah vzhledem k tomu, že odstavec 1 uvedeného článku stanoví, že opatření přijatá v naléhavých případech se nedotýkají příslušnosti k rozhodnutí ve věci samé, kterou mohou mít soudy jiných členských států, a nejsou pro tyto soudy závazná, a jednak mají časově omezené účinky vzhledem k tomu, že odstavec 2 téhož článku stanoví, že zmíněná opatření pozbývají účinnosti, jakmile soud členského státu příslušný k rozhodnutí ve věci samé rozhodne, a tedy již není třeba tento soud dočasně nahradit. Tyto dvě kategorie řízení se nemohou dostat do přímého vzájemného střetu, jelikož řízení zmíněné v uvedeném článku 20 je v akcesorickém vztahu k řízení ve věci samé, aby bylo zabráněno riziku obcházení pravidel určování příslušnosti. K této poslední zmíněné otázce, viz výše uvedený rozsudek Purucker I (body 86 a 91).

108. Na jednání měla Komise za to, že rozlišení mezi předběžnými opatřeními uvedenými v článku 20 nařízení č. 2201/2003 a předběžnými opatřeními přijatými soudem příslušným k rozhodnutí ve věci samé není jako kritérium pro uplatnění čl. 19 odst. 2 tohoto nařízení praktické, jelikož soud, který zahájil řízení později, nemůže vědět, zda předběžná opatření přijatá soudem, který řízení zahájil jako první, se zakládala na jednom z důvodů zakládajících příslušnost stanovených v člancích 8 a následujících uvedeného nařízení, či nikoli. Toto znepokojení nesdílím.

55 — Srovnej výše uvedený rozsudek Purucker I (bod 84 a násl.) a body 172 až 175 stanoviska generální advokátky Sharpston v uvedené věci. Tento rozbor se týká uznávání a výkonu rozhodnutí, ale podle mého názoru platí rovněž ve vztahu k překážce věci zahájené. Je totiž třeba zachovávat soudržnost se stávajícím systémem judikatury; to znamená, že je třeba následovat logiku uvedeného rozsudku.

109. Připomínám, že článek 20 nařízení č. 2201/2003 soudu členského státu umožňuje přijmout předběžná nebo zajišťovací opatření podle vnitrostátního práva tohoto členského státu ve vztahu k dítěti, které se nalézá na jeho území, přestože je k rozhodnutí ve věci samé příslušný soud jiného členského státu. Dané opatření může být přijato příslušným soudem nebo orgánem ve všech oblastech, které spadají do oblasti působnosti tohoto nařízení tak, jak je stanovena v čl. 1 odst. 2 a v čl. 2 odst. 1 uvedeného nařízení. Vzhledem k tomu, že uvedený článek 20 není pravidlem určování příslušnosti, pozbývají předběžná opatření přijatá v tomto rámci účinnosti, jakmile soud příslušný k rozhodnutí ve věci samé, který je takto dočasně zastoupen z důvodů lhůt a vzdálenosti, je s to přijmout opatření, která uzná za vhodná⁵⁶.

110. Jak jsem již uvedl, čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 se obvykle uplatní na základě námitek nepřipustnosti z důvodu překážky věci zahájené uplatněné účastníkem řízení u soudu, který zahájil řízení později. Nelze však vyloučit, že se vyskytnou případy, v nichž bude soud o existenci řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti probíhajícího v jiném členském státě informován nikoli skrze samotné účastníky řízení, ale na základě informací zaslaných ústředním orgánem.

111. Soud členského státu (B), který zahájil řízení později, může zjistit existenci řízení za účelem vydání předběžných opatření, která přijme soud členského státu (A) podle článku 20 nařízení č. 2201/2003, podle toho, že jsou splněna dvě kritéria: zaprvé přítomnost dítěte nebo jeho jmění na území tohoto členského státu (A) a zadruhé zjištění, že toto dítě nemělo v uvedeném státě (A) obvyklé bydliště v okamžiku, kdy bylo u jeho soudu zahájeno řízení. Zdůrazňuji, že na předběžná opatření týkající se osoby dítěte, které není přítomno v členském státě, v němž sídlí soud, jenž přijme tato opatření, se zmíněný článek 20 v žádném případě nevztahuje⁵⁷.

112. V případě, že se obvyklé bydliště dítěte nachází v členském státě (B) soudu, který zahájil řízení později (nebo ve třetím členském státě), a že dítě je ve skutečnosti přítomno v členském státě (A) soudu, který zahájil řízení jako první za účelem vydání předběžných opatření, může soud, který zahájil řízení později, předpokládat, že se jedná o řízení uvedené v článku 20 nařízení č. 2201/2003, ledaže účastník řízení, který uplatňuje překážku věci zahájené, může poskytnout informace, podle nichž bylo u soudu v členském státě (A), který zahájil řízení jako první, toto řízení zahájeno na základě jednoho z důvodů zakládajících

56 — Viz *Praktická příručka pro používání nového nařízení Brusel II*, citovaná výše (s. 11).

57 — V tomto případě jsem vyloučil otázku naléhavých opatření přijatých ve vztahu ke jmění dítěte, které se nachází na území tohoto členského státu.

příslušnost zakotvených v člancích 9 až 12 nařízení č. 2201/2003⁵⁸.

113. V případě, že místo obvyklého bydliště dítěte nelze jasně zjistit, jsou v souladu s článkem 13 nařízení č. 2201/2003 příslušné soudy členského státu, na jehož území se dítě právě nachází, a v důsledku toho se článek 20 tohoto nařízení ve vztahu k předběžným nebo zajišťovacím opatřením přijatým těmito soudy nepoužije. Stejná úvaha platí i ve vztahu k dětem, které mají za běžných okolností své obvyklé bydliště mimo Unii, jejichž situace je upravena v článku 14 uvedeného nařízení týkajícím se zbytkové soudní příslušnosti. Pokud se takové dítě nachází na území členského státu, jsou vnitrostátní soudy příslušné, nakolik to vyplývá z právních předpisů tohoto státu. Pozitivní kompetenční spor mezi soudy různých členských států je tedy možný.

— *Přeběžná opatření přijatá soudem příslušným podle článků 8 až 14 nařízení č. 2201/2003*

114. Jinak bude třeba postupovat – to znamená, že překážka věci zahájené může být

58 — Ke vzájemnému spojení mezi ustanoveními článku 11 nařízení č. 2201/2003 a článku 19 téhož nařízení, viz body 63 až 66 stanoviska generální advokátky Sharpston ve věci Rinau (rozsudek ze dne 11. července 2008, C-195/08 PPU, Sb. rozh. s. I-5271).

uplatněna – v případě předběžných opatření přijatých nikoli v naléhavých případech na základě článku 20 nařízení č. 2201/2003, ale soudem, který se považuje za příslušný k rozhodnutí ve věci samé podle článků 8 až 14 téhož nařízení. Tento případ je podle mého názoru nejchoulostivějším aspektem problémů předložených ze strany Amtsgericht Stuttgart.

115. Podotýkám, že se první předběžná otázka týká případu návrhů směřujících pouze k vydání předběžných opatření – „samostatného předběžného opatření“ v souladu s vyjádřením použitým předkládajícím soudem – na rozdíl od návrhů směřujících k vydání nejen předběžných opatření, ale také – hlavně nebo podpůrně – k vydání konečných opatření ve věci samé. Podle mého názoru k tomu může dojít ve třech případech. Zaprvé mohou být dočasná opatření navržena na dobu, než bude znám výsledek šetření (sociálně-psychologické vyšetření, lékařsko-psychologický znalecký posudek, soupis majetku atd.), nebo než nastane určitá událost (rodinná mediace, léčba závislosti jednoho z rodičů, ukončení hospitalizace nebo uplynutí trestu odnětí svobody atd.). Zadruhé lze navrhnout opatření na předem definovanou dobu nebo opatření omezená v čase (například umístění dítěte do hostitelské rodiny na dobu jednoho roku, výkon poručnictví až do plnoletosti dítěte). Konečně mohou být předběžná opatření navržena na dobu, než navrhovatel učiní následný procesní úkon, pokud podle použitelného vnitrostátního práva není podání nového návrhu na zahájení řízení nutné (tak je tomu zřejmě v případě ustanovení

španělského práva dotčených v projednávání věci).

státu rozhodnout ve věci samé, pokud soud členského státu příslušný k rozhodnutí ve věci samé, u něhož bylo zahájeno řízení dříve, přijal předběžná opatření.

116. Znění ustanovení nařízení č. 2201/2003, a zejména ustanovení čl. 19 odst. 2, nerozlišuje mezi rozhodnutími, která vydá soud příslušný k rozhodnutí ve věci samé předběžně, to znamená na dobu určitou, a rozhodnutími, která vydá s konečnou platností, přesněji řečeno na dobu neurčitou, ale s tím, že jejich platnost může být ukončena, pokud nová okolnost odůvodňuje změnu opatření, jimiž byl upraven výkon rodičovské zodpovědnosti.

117. Vzhledem k účelu čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003, a na rozdíl od situace, k níž dochází v rámci článku 20⁵⁹, je logické, že se soud příslušný k rozhodnutí ve věci samé, který přijal předběžné opatření ve věci rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti, nespokojí s tímto předběžně učiněným krokem a že sám následně přijme konečné nebo „plnohodnotné“ rozhodnutí, jelikož je v zájmu dítěte, aby byla jeho situace vyřešena co možná nejtrvalejším způsobem, a to stejným soudem, tedy soudem, který přijal dočasná opatření, aby nedocházelo k odlišnostem v přístupu. Prostřednictvím uplatnění pravidla překážky věci zahájené je tedy třeba zabránit tomu, aby mohl soud jiného členského

118. Pokud jde o úvahu ohledně procesního celku, stojí proti sobě dvě pojetí: jednak pojetí české, španělské a francouzské vlády, podle něhož se překážka věci zahájené uplatní s ohledem na skutečnost, že předběžná opatření a opatření ve věci samé tvoří jeden celek, a jednak pojetí zastávané navrhovatelkou v původním řízení, německou vládou a Komisí, podle něhož rozhodnutí, kterým se nařizují předběžná opatření, představuje celek oddělený od rozhodnutí, které bude vydáno ve věci samé a kterým se v okamžiku jeho vydání ukončuje řízení. Na podporu této druhé teorie, která se odchyluje od judikatury přijaté v rámci výkladu Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968, je uváděna snaha o právní jistotu a rychlost, jakož i vůle upřednostnit soud, který je dítěti zeměpisně nejbližší.

119. Jak uvádí předkládající soud, kdybychom přijali první právní pojetí, podle něhož „řízení o předběžných opatřeních ve spojení s řízením ve věci samé zahájeným následně představuje jeden procesní celek“, „probíhá řízení ve věci práva péče o syna účastníků řízení, M., u španělského soudu ve smyslu čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 nikoliv až od ledna roku 2008, ale již ode dne 28. června 2007“.

59 — Viz stanovisko generální advokátky Sharpston ve výše uvedené věci Purrucker I (bod 131).

120. V některých členských státech je pokus o oddělení předběžných rozhodnutí přijatých soudem příslušným k rozhodnutí ve věci samé před tím, než ve věci rozhodne, od rozhodnutí, která tento soud přijme s konečnou platností, umělý, jelikož tato rozhodnutí tvoří jednu a tutéž věc, a to do té doby, dokud nejsou zcela vyřešeny veškeré aspekty sporu, který byl tomuto soudu předložen, a tedy dokud není jeho pravomoc vyčerpána.

121. Článek 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 přitom podle kategorií rozhodnutí nerozlišuje. Uplatní se, jakmile jsou dva soudy souběžně příslušné k rozhodnutí ve věci samé podle článků 8 až 14 téhož nařízení, bez ohledu na cíl návrhu (předběžná opatření nebo konečné rozhodnutí) a dobu trvání účinků rozhodnutí (doba určitá či neurčitá) navrhovaného u každého z těchto soudů. Důležitá je zárodečná existence rizika (to znamená existence rizika, které se může projevit po ukončení obou zahájených řízení), že budou vydána rozhodnutí, která nebude možné současně provést⁶⁰.

122. Klíčovým faktorem je definice „řízení [...] [s tímž předmětem a] v téže věci“ ve smyslu čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003, přičemž je třeba upřesnit, že tyto skutečnosti se posuzují ke dni zahájení řízení u každého z dotčených soudů v souladu s článkem 16 téhož nařízení nezávisle na pozdějším vývoji

60 — Například v případě, že rodiče žijí odděleně, není možné, aby místem bydliště dítěte, kterým soud určil místo bydliště matky, bylo jiným soudem určeno místo bydliště otce a aby tato rozhodnutí bylo možno v praxi uvést do vzájemného souladu, i když bylo jedno z nich přijato pouze jako předběžné opatření.

řízení. V tomto ohledu připomínám, že lze provést užitečné srovnání s rozhodnutími Soudního dvora týkajícími se výkladu rovnocenných ustanovení Bruselské úmluvy ze dne 27. září 1968 týkajících se překážky věci zahájené a že případné zvláštnosti pravidel občanskoprávního řízení použitelných v dotčených členských státech nejsou v této souvislosti relevantní⁶¹.

4. *K praktickému provádění pravidel stanovených nařízením č. 2201/2003 v případech uplatnění překážky věci zahájené*

123. S ohledem na obtíže, s nimiž se v projednávané věci setkal předkládající soud při opatřování nezbytných informací, které by mu umožnily posoudit, zda ve Španělsku souběžně probíhá řízení, či nikoliv, mám v úmyslu navrhnout Soudnímu dvoru, aby v rámci soudní tvorby práva zvážil možnost stanovení

61 — Obdobně viz výše uvedený rozsudek Tatry (bod 39 a násl.), v němž se uvádí, že „[p]ro účely článku 21 Úmluvy zahrnuje pojem ‚věc‘ skutečnosti a právní normu, o které se návrh opírá. [...] ‚Předmět‘ ve smyslu téhož článku 21 spočívá v účelu návrhu“. Viz rovněž bod 19 stanoviska generálního advokáta Tesaura v uvedené věci. Výše uvedený rozsudek Gubisch Maschinenfabrik (bod 14 a násl.) k tomu dodává, že „i když německá verze článku 21 výslovně nerozlišuje mezi pojmy ‚předmět‘ a ‚věc‘, je třeba ji chápat v tomtéž smyslu jako všechny ostatní jazykové verze, které toto rozlišení znají“. V rozsudku ze dne 8. května 2003, Gantner Electronic (C-111/01, Recueil, s. I-4207), Soudní dvůr upřesnil, že „za účelem posouzení, zda dvě řízení zahájená mezi týmiž účastníky řízení u soudů různých smluvních států mají tentýž předmět, je třeba přihlížet pouze k nárokům uplatňovaným příslušnými žalobci s vyloučením důvodů uplatňovaných na svou obranu žalovaným“.

pravidla, které by v co možná nejširší míře umožnilo nápravu problémů souvisejících s výměnou informací mezi soudy členských států týkajících se řízení a právních norem.

124. Podle článku 19 nařízení č. 2201/2003, jakmile se soud, který zahájil řízení později, dozví o existenci jiného řízení probíhajícího u soudu jiného členského státu, o němž se jeví, že je řízením ve věci samé⁶², je soud, který zahájil řízení později, povinen se informovat o tom, zda toto řízení skutečně probíhá, jakož i o rozsahu tohoto řízení, tedy o tom, jaký je jeho předmět a v jaké věci probíhá. Dotčený soud musí podle mého názoru učinit následující kroky: měl by se pokusit navázat kontakt se soudem, který zahájil řízení jako první, s ústředním orgánem dotčeného členského státu, a případně se styčným soudcem tohoto členského státu prostřednictvím ESS. Měl by rovněž mít možnost počítat s aktivní spoluprací účastníků řízení, a zejména účastníka řízení, který uplatňuje překážku věci zahájené, který má zájem na poskytnutí užitečných informací, z nichž by vyplývalo, že soud, který zahájil řízení jako první, může vydat rozhodnutí, které bude neslučitelné s rozhodnutím, které má přijmout soud, jenž zahájil řízení později.

125. Soudní dvůr by proto mohl poskytnout užitečnou odpověď v tom smyslu, že vnitrostátní soudy, jakož i ústřední orgány jsou povinny spolupracovat prostřednictvím

poskytování veškerých užitečných informací týkajících se řízení, která před nimi probíhají, soudům jiných členských států, které o ně na tomto základě požádají, a to v přiměřené době. Soud, který zahájil řízení později, totiž sice musí i bez návrhu přerušit řízení, ale nemůže na požadované informace o tom, zda se uplatní překážka věci zahájené, či nikoliv, čekat příliš dlouho, jinak by nastalo riziko odpirání spravedlnosti. Přestože článek 19 nařízení č. 2201/2003 nestanoví lhůtu pro odpověď ze strany soudu, který zahájil řízení jako první, považuji vzhledem k zájmu dítěte, aby bylo rozhodnuto rychle, za nezbytné stanovit určitou nejzazší lhůtu.

126. V reakci na otázku položenou Soudním dvorem na jednání zmínila Spolková republika Německo judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, když navrhla zvolit lhůtu v délce šesti měsíců. Podle mého názoru by jako výchozí bod za účelem stanovení přiměřené lhůty mohlo obdobně sloužit pravidlo stanovené v článku 9 nařízení č. 2201/2003, který upravuje zachování příslušnosti podle předchozího obvyklého bydliště dítěte po dobu tří měsíců⁶³. Soudní dvůr by tak mohl rozhodnout, že jestliže požadované informace nejsou poskytnuty ve lhůtě tří měsíců od přijetí žádosti dotčeným soudem nebo ústředním orgánem, mohl by soud, který zahájil řízení později, být s výjimkou případů řádně odůvodněných překážek souvisejících

62 — Podotýkám, že pokud má jeden ze soudů, jichž se střet mezi řízeními týká, sídlo v třetím státě, nespadá taková situace do působnosti ustanovení článku 19 nařízení č. 2201/2003, ale jiných pravidel týkajících se uplatnění překážky věci zahájené v mezinárodním kontextu.

63 — Připomínám, že ještě kratší lhůta je stanovena v čl. 15 odst. 5 uvedeného nařízení, který v případě postoupení věci soudu jiného členského státu s lepšími předpoklady k projednání věci stanoví lhůtu šesti týdnů ode dne zahájení řízení, v níž musí dané soudy přijmout příslušnost.

se zásahem vyšší moci (*force majeure*) oprávněn z této nečinnosti vyvodit, že v jiném členském státě neprobíhá souběžně řízení ve smyslu čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003⁶⁴.

znamená určit právní základ, o němž se opíral jiný soud, když se prohlásil za příslušný⁶⁶. To vyplývá z jedné ze zásad, na nichž se zakládá systém zavedený nařízením č. 2201/2003, totiž ze zásady vzájemné důvěry mezi soudními orgány členských států. Tato zásada je přitom označena za základ vytvoření skutečného soudního prostoru, jak zdůrazňuje druhý bod odůvodnění nařízení č. 2201/2003⁶⁷.

127. Jak jsem již uvedl, příslušnost soudu, který zahájil řízení jako první, musí být určena tímto soudem; přezkum ze strany soudu, který zahájil řízení později, není na rozdíl od toho, co podle všeho tvrdí Oberlandesgericht Stuttgart ve svém rozhodnutí ze dne 14. května 2009, možný⁶⁵. Soud, který zahájil řízení později, nemůže ověřit, zda postoj zaujatý ohledně příslušnosti odpovídá skutkovým okolnostem, neboť dané rozhodnutí je závazné na území ostatních členských států, i když soud příslušný k rozhodnutí ve věci samé rozhoduje pouze předběžně. Sdílím názor české vlády, podle něhož může uvedený soud nanejvýš provést formální ověření, to

C – K druhé a třetí otázce

128. Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda je třeba ustanovení čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 týkající se překážky věci zahájené použít i tehdy, pokud rozhodnutí přijaté v členském státě v rámci samostatného řízení o předběžných opatřeních nelze uznat v jiném členském státě podle článku 21 nařízení č. 2201/2003. Předkládající soud stručně vysvětluje, že skutečnost, že

64 — Problematika, o které v této souvislosti hovořím, se liší od otázek vznesených ve výše uvedeném rozsudku Gasser, v němž Soudní dvůr rozhodl, že „článek 21 Bruselské úmluvy [ze dne 27. září 1968] musí být vkládan v tom smyslu, že se od jeho ustanovení nelze odchýlit, pokud je obecně délka řízení u soudů smluvního státu, v němž sídlí soud, který řízení zahájil jako první, nepřiměřeně dlouhá“ (bod 73). Zapravě totiž přístup, který navrhuji, není obecný, ale kazuistický, zadržet tento přístup není v rozporu se zásadou vzájemné důvěry, neboť soud, který zahájil řízení později, může obejít soud, který zahájil řízení jako první, jen v případě, že tento soud neposkytne odpověď, a konečně, tento přístup směřuje k zajištění právní jistoty účastníků řízení v tom smyslu, že se v krátké lhůtě dozvědí, zda se překážka věci zahájené uplatní, či nikoliv.

65 — Generální advokátka Kokott se rovněž vyjádřila v tomto smyslu ve vztahu k čl. 19 odst. 1 nařízení č. 2201/2003, když uvedla, že „[s]oud, který řízení zahájil jako druhý, nesmí v zahájeném řízení pokračovat jen proto, že považuje soud, který řízení zahájil jako první, za nepřislušný“ [bod 31 jejího stanoviska ve věci Hadadi (rozsudek ze dne 16. července 2009, C-168/08, Sb. rozh. s. I-6871)]. Podle mého názoru se za všech okolností uplatní povinnost přerušit řízení i bez návrhu, nikoli však povinnost odmítnout příslušnost od počátku.

66 — Srovnej bod 75 výše uvedeného rozsudku Purucker I. Soud, který má odmítnout příslušnost, totiž nesmí příslušnost přezkoumávat, jelikož podle článku 24 nařízení č. 2201/2003 by takto nemohl přezkoumat ani rozhodnutí, které má přijmout soud jiného členského státu, kdyby bylo toto rozhodnutí vydáno a bylo mu předloženo za účelem výkonu.

67 — Viz výše uvedený rozsudek Purucker I (body 71 a násl.). V tomto ohledu bych si přál učinit poznámku k povinnosti uložené soudům členských států výslovně odůvodnit svou mezinárodní příslušnost k rozhodnutí ve věci samé s odkazem na jeden z důvodů zakládajících příslušnost uvedených v člancích 8 až 14 tohoto nařízení, která je vyjádřena v bodě 76 uvedeného rozsudku. Poznávám, že v praxi bude takto soud postupovat i bez návrhu jen zřídka, pokud není námitka nepřislušnosti uplatněna účastníky řízení nebo pokud v době, kdy u něj bylo řízení zahájeno, sporný zahraniční prvek neexistoval.

rozhodnutí o předběžných opatřeních bude moci být uznáno na základě poslední uvedené článku, může být právně relevantní ve vztahu k první položené otázce.

nařízení č. 2201/2003 se v souladu s tím, co jsem uvedl výše, uplatní jen ve vztahu k této druhé kategorii opatření⁶⁹.

129. Ve výše uvedeném rozsudku Purrrucker I se Soudní dvůr vskutku výslovně vyjádřil v tomto smyslu: „[u]stanovení článku 21 a následujících nařízení [č. 2201/2003] se nepoužijí na předběžná opatření týkající se péče o dítě, na která se vztahuje článek 20 uvedeného nařízení“⁶⁸.

130. Podle mého názoru – jak jsem uvedl v rámci odpovědi na první otázku – je třeba rozlišovat mezi předběžnými opatřeními, na která se vztahuje článek 20 nařízení č. 2201/2003, která nemohou být předmětem uznání podle výše uvedené judikatury Soudního dvora, a předběžnými opatřeními přijatými soudem příslušným k rozhodnutí ve věci samé podle článku 8 a následujících tohoto nařízení, na která se vztahují ustanovení článku 21 a následujících téhož nařízení, a která tedy mohou být uznána a vykonána jako všechna rozhodnutí přijatá soudem příslušným k rozhodnutí ve věci samé, a to nezávisle na druhu příslušných návrhů. Není totiž důležité, zda má soud rozhodující ve věci samé rozhodnout předběžně nebo zda vydává rozhodnutí konečné povahy. Článek 19 odst. 2

131. Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda „[j]e třeba zahájení řízení u soudu členského státu za účelem vydání samostatného předběžného opatření klást na roveň zahájení řízení ve věci samé ve smyslu čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003, jestliže podle vnitrostátního procesního práva tohoto státu musí být následně za účelem vyloučení obtíží procesní povahy v určité době u tohoto soudu podán návrh na zahájení řízení ve věci samé“. Předkládací rozhodnutí upřesňuje, že tato otázka „směřuje k objasnění, zda je rovné zacházení s oběma řízeními cestou analogie případně odůvodněné“.

132. Podle mého názoru je odpověď na tuto otázku rovněž bezpředmětná vzhledem k odpovědi, kterou navrhuji poskytnout na první otázku, z níž vyplývá, že zvláštnosti procesních pravidel platných v členském státě, v projednávaném případě ve Španělsku, na rozdíl od režimu použitelného v Německu⁷⁰, nemají žádný dopad na posouzení existence překážky věci zahájené ve smyslu čl. 19 odst. 2 nařízení č. 2201/2003.

68 — Výrok výše uvedeného rozsudku. Soudní dvůr však upřesnil, že „[s]kutečnost, že se na opatření, na která se vztahuje článek 20 nařízení č. 2201/2003, nepoužije systém uznávání a výkonu stanovený tímto nařízením, však nebrání jakémukoli uznání a jakémukoli výkonu těchto opatření v jiném členském státě, jak uvedla generální advokátka v bodě 176 svého stanoviska. Lze totiž použít jiné mezinárodní nástroje nebo jiné vnitrostátní právní předpisy s tím, že bude dodrženo uvedené nařízení“ (bod 92).

69 — V tomtéž smyslu viz bod 169 stanoviska, které generální advokátka Sharpston přednesla ve výše uvedené věci Purrrucker I: „Samotná skutečnost, že [soud] jedná pouze na základě článku 20, znamená, že jeho příslušnost *nemůže* být založena pro účely článku 19, takže řízení u něj nevyvolá uplatnění pravidel o překážce litispendence“.

70 — Podle informací poskytnutých předkládajícím soudem německé právo předběžná opatření připouští jen tehdy, pokud byla podána žaloba v hlavním řízení, zatímco se jeví, že ve španělském právu je samostatný návrh na předběžná opatření přípustný.

VII – Závěry

133. S ohledem na předcházející úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr na předběžné otázky položené ze strany Amtsgericht Stuttgart odpověděl následujícím způsobem:

„Jelikož předběžná nebo zajišťovací opatření týkající se dítěte nacházejícího na území členského státu přijatá soudem sídlícím v tomto státě uvedená v článku 20 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 nemají závazné právní účinky mimo území tohoto členského státu, a nelze je tedy uznat v jiném členském státě podle článku 21 uvedeného nařízení, nezakládají tato opatření ani překážku věci zahájené ve smyslu čl. 19 odst. 2 téhož nařízení, která by byla závazná pro soudy jiných členských států, u nichž bylo zahájeno řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti ve vztahu ke stejnému dítěti.

Naproti tomu řízení probíhající u soudu opírajícího svou příslušnost o některý z článků 8 až 14 téhož nařízení, který jako první zahájil řízení o návrhu ve věcech rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti, tak jak je vymezena v čl. 1 odst. 1 a 2 a čl. 2 bodě 7 uvedeného nařízení, nezávisle na kvalifikaci tohoto řízení podle vnitrostátních pravidel platných v dotčených členských státech a nezávisle na otázce, zda je dané opatření navrhováno jako předběžné opatření, ať již na dobu určitou či neurčitou, brání tomu, aby soud jiného členského státu rozhodl o návrhu s tímž předmětem a v téže věci ve vztahu ke stejnému dítěti, až do doby, než soud, který zahájil řízení jako první, určí

svou příslušnost nebo než bude řízení u tohoto soudu ukončeno z jakéhokoli důvodu, včetně případu, že účastník řízení neučiní procesní úkon požadovaný k tomu, aby soud, který zahájil řízení jako první, mohl rozhodnout ve věci samé v souladu s právem svého členského státu.“